

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

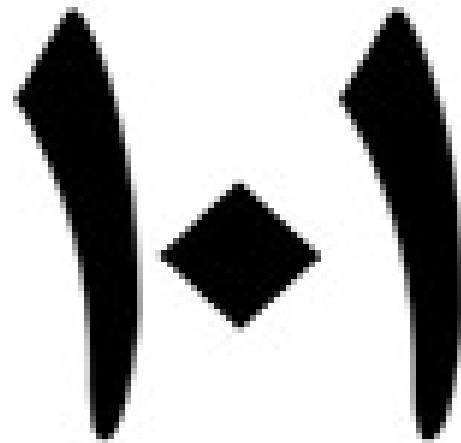

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

مسائل مستحدثه

(۳)

سوال و جواب پیرامون
حقوق مالکیت فکری
از نگاه فقہی

آیت‌الله العظمیٰ محمد اسحاق لیثی (رحمہ)

ترجمہ: سرور دانش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۰۱ [یکصد و یک] سوال و جواب پیرامون حقوق مالکیت فکری از نگاه فقهی

نویسنده:

آیت الله شیخ محمد اسحاق فیاض

ناشر چاپی:

دفتر آیت الله حاج شیخ محمد اسحاق فیاض

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	۱۰۱ یکصد و یک سوال و جواب پیرامون حقوق مالکیت فکری از نگاه فقهی
۱۰	مشخصات کتاب
۱۰	پیش درآمد
۲۰	یادداشت مترجم
۲۵	اشاره
۴۵	عکس برداری و استفاده از مطبوعات بدون رضایت ناشر
۴۵	سؤال ۱:
۴۶	سؤال ۲:
۴۶	سؤال ۳:
۴۷	سؤال ۴:
۴۸	فروش نشریات دارای عکس های زنان بی حجاب
۴۹	خرید و فروش کتابهای ضد دین و مذهب
۴۹	سؤال ۶:
۵۰	سؤال ۷:
۵۰	عدم ذکر منابع در نوشته ها
۵۱	حق فروش کتاب و قیمت آن
۵۳	استفاده از منابع بدون اذن صاحب آن
۵۴	سرقت ادبی
۵۴	حقوق مؤلف، ناشر، مخترع و مبتکر
۵۴	سؤال (۱۲):
۵۵	سؤال ۱۳:
۵۵	تجدید چاپ کتاب بدون اجازه مؤلف
۵۶	تملك روزنامه های مربوط به اداره عمومی

- سؤال ۱۵: ۵۶
- سؤال ۱۶: ۵۷
- چاپ کتاب بدون اجازه مؤلف ۵۷
- استفاده از روزنامه های دارای اسامی متبرکه ۵۸
- استفاده سخنان از منابع بدون ذکر منبع ۵۸
- وارد کردن غیر قانونی کتاب ۵۹
- خریدن نشریات وابسته به دشمنان اسلام ۶۰
- نوشته های تفرقه افکن و توهین آمیز ۶۱
- چاپ و نشر کتابهای ضاله ۶۲
- چاپ کتابهای اسلامی با پول خمس و صدقات ۶۲
- سؤال ۲۶: ۶۲
- سؤال ۲۵: ۶۳
- امانت گرفتن کتاب ۶۴
- عکس برداری کتاب، فروش و توزیع آن بدون اجازه مؤلف یا ناشر ۶۴
- پدیده غرب زدگی ۶۵
- تلخیص، ساده سازی و نشر کتاب بدون اجازه مؤلف ۶۷
- چاپ قرآن با کاغذهای بازیافت شده ۶۸
- رسم و تصویر پیامبران و ائمه (علیهم السلام) ۶۹
- چاپ کتاب های دعا ۷۰
- بالارفتن از روی کتابها ۷۰
- مصادره کتاب توسط حکومتها ۷۱
- تکثیر و فروش آثار آیت الله فیاض و مصرف عواید آن در امور خیریه یا منافع شخصی ۷۲
- سؤال ۳۵: ۷۲
- سؤال ۳۹: ۷۲
- خرید و فروش قرآن کریم ۷۳
- حقوق ویرایشگر ۷۴

- ۷۴ ..... چاپ سخنرانی های دینی
- ۷۵ ..... تکثیر و فروش کتاب، نوار، فیلم و سریال بدون اجازه مؤلف و ناشر
- ۷۶ ..... مصرف بیت المال در تبلیغات حکومتها
- ۷۷ ..... نسبت دادن کتاب کسی دیگر به خود
- ۷۷ ..... تشابه ابداعات شعری و ادبی
- ۷۸ ..... حق چاپ و نشر کتابهایی که مؤلف یا وارت آن نیست
- ۷۹ ..... چاپ کتابهای دعا برای استفاده عموم
- ۷۹ ..... آموختن علوم دینی از طریق نوارهای کاست
- ۸۰ ..... حق مشارکت خوانندگان در تهیه مطالب برای روزنامه ها
- ۸۲ ..... نویسندگان توجیه گر سیاست های حکام و رابطه تروریسم با اسلام
- ۸۴ ..... رمزگشایی لوحهای فشرده و تکثیر آنها
- ۸۵ ..... چاپ کتاب بدون نام مؤلف
- ۸۵ ..... انتخاب نوع کاغذ، تعداد صفحه و حجم کتاب در قرارداد چاپ
- ۸۵ ..... سؤال ۵۱:
- ۸۶ ..... سؤال ۵۲:
- ۸۷ ..... تألیف کتاب با نقل و تلخیص کتابهای دیگران
- ۸۸ ..... سیستم عددی برای حفظ کتاب از دستبرد و تحریف
- ۸۹ ..... نویسندگان دربار و تحریف تاریخ
- ۹۰ ..... نقد ادبی با مقاد غربی
- ۹۲ ..... کتابهای طالع بینی
- ۹۳ ..... کتابهای کفشناسی
- ۹۳ ..... رابطه برخی ارقام و اعداد در قرآن کریم با اعجاز
- ۹۶ ..... کنترل و سانسور پایگاه های اینترنتی
- ۹۶ ..... آزادی ادیان و مذاهب
- ۹۷ ..... افشای رسوایی های دشمنان اسلام
- ۹۸ ..... وظیفه مسلمانان در قبال تبلیغات ضد اسلامی غرب

- حمایت از جنبشهای آزادی بخش اسلامی ۹۹
- تئوری توطئه، دلایل تکقطبی شدن جهان و مسئولیت رهبران سیاسی کشورهای اسلامی ۱۰۱
- سرقت اندیشه های علمی برای پیشرفت جهان اسلام ۱۰۵
- معلومات نادرست و گمراه کننده از طریق شبکه های الکترونیکی ۱۰۶
- چاپ کتابهای جادوگری و احضار ارواح ۱۰۷
- جهاد برای آزادی فلسطین ۱۰۸
- همکاری فرهنگیان و متفکران با حکومتها ۱۰۹
- حکم ارتداد برخی از نویسندگان ۱۱۰
- تماشای برنامه های مد برای زنان ۱۱۱
- جوایز نقدی حکومتها برای مبتکرین ۱۱۲
- خریدن موضوعات و افکار از نویسندگان دیگر ۱۱۴
- تکلیف شرعی نویسندگان در شرایط فعلی عراق ۱۱۵
- انتساب دیوانهای شعر به ائمه (علیهم السلام) ۱۱۷
- توهین و تکفیر نسبت به مذهب شیعه و شیعیان ۱۱۷
- استفاده از سمبولهای تمدنها و ادیان دیگر در ادبیات ۱۱۸
- تهیه رساله دانشگاهی توسط کسی دیگر ۱۱۹
- خریداری کتابهای ادیان دیگر ۱۱۹
- نقل حدیث بدون اطمینان از صحت سند ۱۲۰
- نقل به معنای آیات قرآن ۱۲۰
- ترجمه نادرست قرآن کریم ۱۲۱
- چاپ قرآن در چاپخانه غیر مسلمان ۱۲۲
- گذاشتن قرآن کریم در قفسه کتاب یا بر کرسی ۱۲۲
- چاپ قرآن با کامپیوتر توسط شخص جنب ۱۲۳
- تفسیرهای نادرست قرآن کریم ۱۲۳
- استفاده از متد شک در مطالعات قرآنی ۱۲۴
- علم جدید و مسایل غیبی ۱۲۴

- ۱۲۵ ..... ذکر منبع و سند حدیث
- ۱۲۵ ..... عدم ثبوت صحت برخی روایات
- ۱۲۵ ..... سؤال ۹۱:
- ۱۲۶ ..... سؤال ۹۲:
- ۱۲۶ ..... سؤال ۹۳:
- ۱۲۷ ..... مظلومیت حضرت فاطمه (سلام الله علیها)
- ۱۲۸ ..... عدم ثبوت صحت برخی از روایات مربوط به عاشورا
- ۱۲۸ ..... تکلیف دانشجویان در غرب در برخورد با بی حجابی
- ۱۲۹ ..... ضرورت اعلام خطا برای نویسنده
- ۱۳۰ ..... نشر عکس نویسنده زن در کنار مقاله وی
- ۱۳۰ ..... تلخیص و ساده سازی کتابهای آیت الله فیاض
- ۱۳۱ ..... عکس و مجسمه ذی روح
- ۱۳۱ ..... ساختن رنگ از ماده نجسی
- ۱۳۲ ..... درباره مرکز

۱۰۱ [یکصد و یک] سوال و جواب پیرامون حقوق مالکیت فکری از نگاه فقهی

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: ۱۰۱ [یکصد و یک] سوال و جواب پیرامون حقوق مالکیت فکری از نگاه فقهی

محمد اسحاق فیاض کابلی

مترجم: سرور دانش

مشخصات نشر: دبیرخانه کنگره تجلیل از مقام علمی آیت الله العظمی فیاض

محل نشر: کابل - افغانستان

سال نشر: ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری: ۱۰۷ ص

موضوع: فقه - حقوق - سوال و جواب

ص: ۱

پیش درآمد

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: ٣

۱۰۱ [یکصد و یک] سوال و جواب پیرامون حقوق مالکیت فکری از نگاه فقهی

آیت الله العظمی محمد اسحاق فیاض کابلی (دامه ظلّه)

مترجم: سرور دانش

ص: ۵

فهرست مطالب

ص: ۶

فهرست مطالب

ص: ۷

فهرست مطالب

ص: ۸

فهرست مطالب

ص: ۹

در این یادداشت مختصر لازم است به چند مطلب کوتاه اشاره شود:

آنچه می خوانید ترجمه ای است از کتابی به نام «مأه سؤال و سؤال حول الکتابه و الکتاب و المکتبات و جوابها» به قلم مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد اسحاق فیاض (دام ظلله). متن عربی کتاب بارها به چاپ رسیده، اما ترجمه فارسی آن برای اولین بار نشر می شود. چنان که از نام کتاب پیدا است، محور اصلی آن، پاسخ فقهی و حقوقی به ۱۰۱ پرسش است درباره:

«کتاب» و «نویسندگی» و مسایل مربوط به آن، از تألیف و نوشتن گرفته تا چاپ، نشر، توزیع، فروش، تجدید چاپ، عکس برداری، استنساخ، نقد، نقل، ترجمه، تلخیصی، شبکه های ماهواره ای، سایتهای انترنتی، برنامه ها و نرم افزارهای کامپیوتری و غیره. در کنار محور اصلی، مسایلی از قبیل: رسالت و مسئولیت علما، روشنفکران، فرهنگیان و اندیشمندان مسلمان در شرایط حاضر، وضعیت کنونی جهان اسلام،

اسلام ستیزی و اسلام هراسی در غرب، اندیشه اعتدال در اسلام، جریان های تروریستی و افراطگرا، نقد عالمانه و واقع بینانه اندیشه ها، نظریات خرافی و بی بنیاد در میان مسلمانان و پاره ای از مسایل اعتقادی و تاریخی و مانند آن نیز در جریان پاسخ به سوالات یا استفتاها مطرح شده است.

چنان که می دانید این نوع مسایل و مباحث امروزه به نام «حقوق مالکیت فکری» یا «حقوق معنوی» و «کاپی رایت» یاد میشود و واقعاً از مسایل مستحدثه و نوپیدا است که در رشته حقوق در دانشگاه ها تدریس می شود و در اکثر کشورها درباره آن قوانینی نیز به تصویب رسیده است. از آن جمله در افغانستان نیز «قانون حمایت حقوق مؤلف، مصنف، هنرمند و محقق (کاپی رایت)» و همچنین «قانون حمایت حقوق مخترع و مکتشاف» در تاریخ ۱۳۸۷/۴/۳۱ خورشیدی توشیح و در جریده رسمی با شماره ۹۵۶ مؤرخ ۵ اسد ۱۳۸۷ نشر شده است.

برخی از فقها و حقوق دانان تلاش کرده اند که حقوق معنوی و حقوق تألیف و نشر را از طریق نظریه «مسایل مستحدثه» یا «بنای عقلا» یا «عرف» یا «مسأله ملکیت» یا از طریق «قواعد فقهی مانند قاعده تسلط یا قاعده لاضرر» و یا از طریق طرح «مسأله بیع حقوق معنوی» اثبات نمایند. اما حضرت آیت الله فیاض به این موضوع از نگاه فقهی و شیوه اجتهادی مخصوص به خود نگریسته و با توجه به مبانی اصولی و از آن جمله عدم ثبوت موضوع این مسأله در زمان شارع و عدم ارتکاز فطری

آن در اذهان؛ امضای شارع از طریق عدم صدور منع و ردع را غیر قابل اثبات می دانند و از این رو از دیدگاه ایشان، حقوقی به نام «حقوق تألیف، نشر و اختراع» و مسایل مرتبط به آن از نگاه شرعی قابل اثبات نمی باشد و شخصی که مالک یک کتاب یا اثر دیگر فرهنگی یا هنری باشد، براساس «اصل مالکیت» حق دارد هر نوع تصرفی را در آن به عمل آورد. ایشان در پاسخ به یکی از سؤالات در این زمینه فرموده اند:

«حق نشر برای مؤلف و ناشر هرچند نزد عقلا ثابت است، اما از نگاه شریعت ثابت نشده است. دلیل آن این است که ما راهی نداریم برای احراز امضای شارع نسبت به حقوق مستحدثه ای که در زمانهای متأخر از زمان تشریح، در میان عرف و عقلا ایجاد شده است.»

در جای دیگر فرموده اند:

«این حقوق هرچند در نزد عرف و عقلا در عصر حاضر ثابت است، اما در زمان معصومین (علیهم السلام) به جهت عدم ثبوت موضوع آن، ثابت نبوده است. بدین جهت نمی توان از طریق عدم ورود منع و ردع از سوی معصومین (علیهم السلام) امضا و تأیید آن را کشف و احراز کرد.»

جالب است که حضرت آیت الله در پاسخ به یکی از سؤالات که درباره چاپ و تکثیر کتابهای خود ایشان مطرح شده نیز فرموده اند: «اشکال ندارد و ما شرعاً حق نداریم از این عمل منع کنیم.»

همچنین در پاسخ به این سؤال که: «آیا اجازه می فرمایید که برخی از کتاب های جنابعالی برای استفاده خوانندگان جوان، مختصر و ساده

ساخته شود، یا این که لازم است اجازه گرفته شود و با یکی از نمایندگی‌ها یا یکی از وکلای شما هماهنگی به عمل آید؟»
فرموده اند:

«در صورتی که فایده دینی داشته باشد، اشکال ندارد و به اجازه خاصی ما احتیاجی نیست؛ ولی باید تحت نظر یکی از وکلای ما صورت گیرد.»

با توجه به اهمیت موضوع از نگاه فقهی و حقوقی، به ترجمه این استفتائات پرداخته شد تا مورد استفاده همه علاقه مندان (مسائل مستحدثه) فقهی و حقوقی مخصوصاً علما، اساتید و دانشجویان هموطن ما قرار گیرد. از آنجا که موضوع محوری و اصلی کتاب، حقوق تألیف، نشر و اختراع است و این عنوان در زبان فارسی رایج تر است، برای ترجمه فارسی کتاب، نیز به جای ترجمه نام عربی آن، همین نام و عنوان یعنی «حقوق مالکیت فکری از نگاه فقهی» در نظر گرفته شد.

هرچند به یقین باید گفت که این ترجمه، از بیان شیوا، رسا، جذاب و جادویی کم نظیر آثار آیت الله فیاض که همگی به زبان فصیح و بلیغ عربی نگارش یافته، بهره مند نیست؛ اما به هر حال در ترجمه، در عین ساده‌انگاری، بر حفظ امانت داری و انتقال معانی و مقاصد اصلی، کوشش و تأکید شده و برای سهولت در استفاده و مطالعه خوانندگان، مطالب کتاب عنوان گذاری و فهرست بندی شده که در متن عربی، این عناوین وجود نداشت.

قابل یادآوری است که دیدگاه‌ها و فتوای حضرت آیت الله العظمی

فیاض در مورد «مسائل مستحدثه» مخصوصاً آن بخش هایی که به صورت استفتائات و پاسخ به پرسشها بیان گردیده، فعلاً در سه مجموعه ذیل توسط این قلم ترجمه گردیده و در دسترس خوانندگان فارسی زبان قرار می گیرد:

۱. «جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام» که مشتمل بر ۲۵ سؤال و جواب بوده و تا کنون چند بار به چاپ رسیده است.

۲. «مسائل طبی» که مشتمل بر ده ها سؤال و جواب بی نهایت مهم در عرصه های گوناگون پزشکی است.

۳. «حقوق مالکیت فکری از نگاه فقهی» که ترجمه حاضر و مشتمل بر ۱۰۱ سؤال و جواب است.

امیدوارم این توفیق نصیب گردد که سایر استفتائات ایشان را نیز بتوانم ترجمه کرده در اختیار علاقه مندان قرار دهیم.

سرور دانش - کابل

۱۰ سنبله ۱۳۹۲ خورشیدی

برابر با ۲۵ شوال المکرم ۱۴۳۴ قمری

ص: ۱۵

اشاره

ص: ۱

سؤال ۱:

برخی از کسانی که روزنامه ها و مجلات هفتگی و مانند آنها را تعقیب و پیگیری می کنند، به جای خریداری آنها، مقالات یا ستون های خاصی از آنها را در توافق با صاحبان کتابفروشی ها یا کارکنان آنها، عکس برداری می نمایند. به عبارت دیگر آنان آنچه را می خواهند و احتیاج دارند، از طریق کاپی یا تصویر به طور مخفی و دزدانه به دست می آورند. آیا این عمل جایز است، در صورتی که ناشران این نوع مطبوعات، به دلیل این که این عمل به نفع آنان نیست، موافقت و رضایت نداشته باشند؟

جواب:

هرگاه این مقالات و مجلات، در مالکیت کتابفروشان باشد، آنان حق دارند هر نوع تصرف را انجام دهند، اعم از عکس برداری، نسخه برداری و غیره و همچنین می توانند به دیگران هم اجازه این

ص: ۲۱

کار را بدهند؛ زیرا حق تألیف هر چند نزد عقلا- و عرفا ثابت است اما نمی توان آن را یک حق شرعی پنداشت. زیرا این موضوع از حقوق مستحدثه بوده و در اذهان، ارتکاز فطری و طبیعی نداشته است. از این رو نمی توان امضای آن را از سوی شارع اثبات کرد. اما کارکنان کتابفروشی ها چون مالک مقالات یا مجلات مذکور نیستند، حق ندارند اجازه تصرف در آنها را به دیگران بدهند.

ولی هر گاه این مقالات و مجلات به عنوان امانت و به منظور فروش و نشر در کتابفروشی گذاشته شده باشد، کتابفروشان حق تصرف به صورت عکس برداری و نسخه برداری از آنها را ندارند؛ زیرا چنین عملی تصرف بدون اذن در مال غیر می باشد.

سؤال ۲:

آیا مالک کتابفروشی یا کارمند آن در این حالت یک عمل ممنوع شرعی را مرتکب شده است، با توجه به این که در ضمن کار روزمره خود که عکس برداری از اسناد و مدارک توسط ماشین فوتوکاپی است، تنها به فتوکاپی مقالات مذکور پرداخته است؟

جواب:

پاسخ این سؤال از پاسخ سؤال اول روشن می گردد.

سؤال ۳:

آیا مالک کتابفروشی یا کارمند آن می تواند از مجلات و روزنامه ها

ص: ۲۲

استفاده کند؛ بدین معنی که بدون خریداری آنها و بدون موافقه ناشر، به خواندن و مطالعه آنها بپردازد؟ مخصوصاً در حالتی که این مطبوعات در میان کیسه های پلاستیکی بسته بندی شده باشد و کارکن کتاب فروشی، آنها را از کیسه بیرون می آورد و بعد از مطالعه، دوباره به حالت اول باز می گرداند، با علم به این که این مجلات و جراید در مالکیت کتابفروشی نبوده و با سیستم خاصی به فروش میرسد، بدین ترتیب که از تعداد فروخته شده، درصد خاصی از سود یا قیمت آنها به کتابفروشی تعلق می گیرد و نسخه های باقی مانده توسط شرکت توزیع کننده باز پس گرفته می شود؟

جواب:

تا زمانی که مالکان اصلی مجلات و روزنامه ها راضی نباشند، مالک کتاب فروشی یا کارکن آن حق استفاده و مطالعه آنها را ندارد؛ در صورتی که این مطالعه، مستلزم تصرف در آنها باشد.

سؤال ۴:

برخی از کتابفروشان، هفته نامه ها یا فصلنامه ها را به بعضی از خوانندگان به اجاره می دهند و از آنان برای آن مدت - یک هفته یا سه ماه - مبلغی را به عنوان حق الاجاره دریافت می کنند و در پایان آن مدت، کتاب فروش، مجلات را دوباره جمع آوری می کند تا به نماینده شرکت توزیع کننده که برای گرفتن شماره های قبلی و جایگزین ساختن

ص: ۲۳

شماره های جدید مراجعه می کند، تسلیم نماید. کتاب فروش در چنین حالتی برای توزیع کننده ادعا می کند که هیچ نسخه ای به فروش نرسیده است. وی سپس در مورد شماره های جدید باز هم همان کار را انجام می دهد؛ یعنی آنها را به اجاره می دهد. دیدگاه شریعت درباره عمل این شخص چیست؟

جواب:

چنین تصرفی جواز ندارد؛ زیرا خیانت در امانت شمرده میشود.

فروش نشریات دارای عکس های زنان بی حجاب

سؤال ۵:

آیا جایز است که در کتابفروشی ها مجلات، روزنامه ها و کتابهای مشتمل بر تصاویر و عکس های زنان بی حجاب را به فروش برسانند، در حالی که این تصاویر به گونه ای است که بخشهایی از بدن زنان مانند: موها، دستها، گردنها و ساقهای آنان برهنه بوده و لباس های تنگی را در تن دارند که مشخصات اندام آنان را نشان می دهد، با علم به این که اکثر کتابفروشی ها و قرطاسیه فروشی ها در جوامع ما این مجلات و روزنامه ها را بدین دلیل در معرض فروش قرار می دهند که مشتریان بیشتری را جلب کنند و آنان را به رفت و آمد در این محلات ترغیب و

ص: ۲۴

جواب:

فروش آن‌ها فی نفسه جایز بوده و هیچ اشکالی ندارد و تصاویر زنان بی حجاب مانع صحت بیع آنها نمی شود. بلی! اگر این کار، موجب بروز مفسد اخلاقی عمومی در جامعه شود، حاکم شرع می تواند فروش آنها را منع کند.

خرید و فروش کتابهای ضد دین و مذهب

سؤال ۶:

آیا برای کتابفروشی‌ها جایز است که کتابهایی را به فروش رسانند که اسلام را به طور عام یا مذهب اهل بیت (علیهم السلام) را به طور خاص مورد حمله قرار می دهند و پیروان آن را تکفیر نموده و اهل بدعت و ضلالت می نامند؟ آیا خریداری از این نوع کتابفروشی‌ها به طور مطلق و کلی جایز است؟ آیا توصیه می کنید که با مسئولان این کتابفروشی‌ها به طور مطلق و کلی جایز است؟ آیا توصیه می کنید که با مسئولان این کتاب فروشی‌ها با شیوه منطقی و احسن گفتگو شود تا فروش این نوع کتابها را متوقف کنند؟ اگر این گفتگو باعث ضرر و زیان بر گفتگو کننده شود، حکم آن چه خواهد بود؟

جواب:

فروش و نشر کتابهای مذکور به طور کلی جواز ندارد؛ زیرا از بارزترین مصادیق کتاب های ضلال و متضمن دروغها و ادعاهای

ص: ۲۵

باطل در مورد مذهب بوده و موجب آسیب دیدن چهره پیروان این مذهب می شود. اما خریدن آنها به منظور آگاهی و نقد و رد آنها اشکالی ندارد. چنان که گفتگو با مسئولان آنها با شیوه حکیمانه و با موعظه حسنه و با سخنان منطقی و واقع بینانه و بدون شتم و دشنام نیز اشکالی ندارد.

سؤال ۷:

آیا برای مسلمان پیرو اهل بیت (علیهم السلام) جایز است که چنین کتابهایی را خرد تابشها و اشکالات صاحبان آنها آشنا شود و آنها را نقد کند، یا این که این کار تنها در صلاحیت علمایی است که توانایی علمی درک، نقد و رد آنها را دارند؟

جواب:

خریداری آنها به منظور آگاهی و رد آنها مجاز است مشروط بر این که قدرت رد و ابطال شبهات آنها را به گونه‌های قابل قبول، واقع بینانه و علمی داشته باشد.

عدم ذکر منابع در نوشته ها

سؤال ۸:

برخی از نویسندگان منابع و مأخذ را درباره موضوعات معینی خریداری می کنند و سپس به نوشتن بحث ها و بررسی های خود می پردازند. در

ص: ۲۶

حالی که بسیاری از افکار و نظریات را از آن منابع اقتباس کرده‌اند، اما بر خلاف امانت علمی متعارف در شیوه های پژوهش علمی، در حواشی یا پاورقی های کتابهای خود هیچ اشاره‌ای به منابع نمی کنند. آیا با این عمل خود مرتکب عمل مخالف شرع می شوند؟ آیا ناشران مجازند در عین علم به موضوع، چنین کتابهایی را نشر کنند؟ آیا کتاب فروش مجاز است در صورت علم به مسأله این نوع کتاب ها را بفروشد؟

جواب:

این عمل هیچ منعی ندارد؛ زیرا امانت علمی مانند امانت مالی نیست که تصرف، تحقیق و اقتباس از آن خیانت تلقی شود. از این رو، هیچ مانعی وجود ندارد که منابع مورد نظر خریدار شود و از نگاه کمیت و کیفیت از آنها استفاده شود، بدون این که در پاورقی از آنها یادی به عمل آید. همچنین از نگاه شرعی هیچ مانعی وجود ندارد که افکار خاصی نقل گردد، بدون این که به نام صاحب آنها اشاره ای شود. از آنچه گفته شد پاسخ مسایل بعدی نیز روشن می گردد.

حق فروش کتاب و قیمت آن

سؤال ۹:

برخی از کتابفروشی ها با برخی از نویسندگان چنین توافق می کنند که کتاب های آنان را در معرض فروش قرار دهند و در مقابل درصد خاصی از قیمت فروخته شده برای خود برمی دارند. این درصد گاهی به طور

ص: ۲۷

متعارف در برخی از مراکز نشر و توزیع به ۴۰ هم می رسد، ولی در عمل معمولاً ناشر یا کتاب فروش این مبالغ را در نزد خود نگه می دارند و در پرداخت حق مؤلف تأخیر می ورزند که گاهی هفته ها، ماه ها و حتی سال ها نیز سپری میشود تا آنجا که حق مؤلف تضييع شده و هیچ چیزی به او نمی رسد و اگر هم چیزی برسد بعد از تأخیر زیاد و مشکلات فراوان. برخی از ناشران هم گاهی این نوع کتابها را در مخزن خود نگه می دارند و در محافظت و نگهداری آنها اهمال می کنند؛ به گونه ای که گاهی این کتاب ها تلف می شوند و سپس عذر می آورند که کتاب ها تلف شده، پس صاحب آنها حق مطالبه قیمت را ندارد. بسیاری از نویسندگان از این حالت رنج می برند. نظر جنابعالی در مورد این نوع اعمال ناشران یا کتاب فروشان چیست؟

جواب:

کتاب فروشان و ناشران مکلفند که کتاب را مطابق شرایط و مقرراتی که بین آنان و نویسندگان و مؤلفان در ضمن قرارداد جعاله تعیین می شود، بفروشند یا نشر کنند و هیچ یک از طرفین حق ندارد از این شرایط تخلف بورزد. پس کتابفروشی باید قیمت کتاب را در وقت تعیین شده، به مؤلف پرداخت نماید، یا عندالمطالبه مؤلف در صورت رضایت او به تأخیر و یا در صورت اشتراط تاخیر در ضمن قرار داد. همچنین بر کتاب فروشی و مراکز نشر لازم است که از کتاب ها محافظت کرده و در نگهداری آنها تساهل و تسامح ننمایند.

ص: ۲۸

اما هرگاه کتاب در نزد آنان تلف شود، در صورتی که تلف مستند به تقصیر و اهمال آنان باشد، ضامن هستند و باید خساره وارده را بپردازند. ولی اگر در حفظ تقصیر نداشته باشند، ضامن نیستند؛ زیرا آنان امین محسوب می شوند و امین ضامن نیست.

استفاده از منابع بدون اذن صاحب آن

سؤال ۱۰:

برخی با مراجعه و حضور در کتابفروشی ها، به جستجو و مطالعه منابع و مآخذ می پردازند و در این خلال در دفاتر یادداشتهای مخصوصی، از این منابع برای تدوین کتابها یا سخنرانی ها و کنفرانس های خود، به گونهای مخفیانه و بدون اطلاع یا اذن صاحب کتابفروشی، یادداشت می گیرند. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

جواب:

این نوع تصرفات بدون اطلاع یا اذن کتابفروشی جایز نیست؛ مگر این که چنین اعمالی، عادی و متعارف باشد و صاحب کتاب فروشی قبلاً به آن راضی باشد.

ص: ۲۹

سرقت ادبی

سؤال (۱۱):

نویسنده ای با استفاده از فرصت، به سرقت اندیشه یا نظریه معینی از نویسنده دیگری می پردازد و به سرعت آن را به اجرا گذارده و آن اندیشه را به خود نسبت می دهد و نویسنده دیگر ناگهان متوجه میشود که اندیشه یا نظریه او که قصد داشت آن را آغاز و تطبیق نماید، به سرقت رفته است. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟

جواب:

سرقت افکار و نظریات و تدوین آنها در کتابهای خود اشکالی ندارد. بلی نسبت دادن آنها به خود جایز نیست؛ چون دروغ محسوب می شود.

حقوق مؤلف، ناشر، مخترع و مبتکر

سؤال (۱۲):

آیا به نظر شما مؤلف و نشر حقوقی دارند؟ مخصوصاً با توجه به این که امروزه در همه وزارت خانه های فرهنگ و اطلاعات و مراکز چاپ و نشر در همه کشورها این حق به رسمیت شناخته شده و در قوانین مربوط به حقوق مؤلف و حق اختراع و ابتکار گنجانده شده است؟

جواب:

ص: ۳۰

قبلاً گفته شد که حق نشر برای مؤلف و ناشر هرچند نزد عقلا ثابت است، اما از نگاه شریعت ثابت نشده است. دلیل این نظر این است که ما راهی نداریم برای احراز امضای شارع نسبت به حقوق مستحدثه ای که در زمانهای متأخر از زمان تشریح در میان عارف و عقلا ایجاد شده است.

سؤال ۱۳:

نظر جناب عالی در مورد حقوق اختراع و ابتکار علمی در علوم تطبیقی یا علوم محض و اکتشافات مربوط به کیمیا و فیزیک و مانند آن چیست؟

جواب:

بیشتر گفته شد که چنین چیزی از نگاه شریعت ثابت نشده است. در این صورت هیچ مانعی نیست در استفاده از ابداعات و ابتکارات، هرچند شخص مبتکر و اختراع کننده در مورد استفاده از آنها رضایت هم نداشته باشد؛ زیرا چنین چیزی تصرف در مالکیت یا حق شرعی او محسوب نمیشود.

تجدید چاپ کتاب بدون اجازه مؤلف

سؤال (۱۴):

برخی از ناشران با یکی از مؤلفان توافق می کنند که کتاب وی را در مقابل ۱۰٪ از تعداد کل تیراژ آن به چاپ رساند. آیا این ناشر می تواند

ص: ۳۱

کتاب مذکور را بار دیگر و بدون اطلاع مؤلف و بدون در نظر گرفتن ۱۰٪ برای او به چاپ برساند؟

جواب:

بلی ناشر می تواند کتاب را بدون حصول موافقه مؤلف، مجدداً چاپ نماید.

تملك روزنامه های مربوط به اداره عمومی

سؤال ۱۵:

گاهی یک اداره عمومی در برخی از روزنامه ها اشتراک می نماید و به طور طبیعی برای این منظور از بودجه اداره عمومی، مبلغی برای آن تخصیص داده می شود تا مدیران و برخی از کارمندان بتوانند از خواندن و مطالعه آنها استفاده نمایند. آیا این مدیران و کارمندان می توانند این روزنامه ها را به منظور تملك، برای خود بردارند، با علم به این که این روزنامه ها با پول اداره عمومی خریده شده و معمولاً یک یا چند نسخه از آنها در آرشیف اداره نگهداری میشود تا در صورت نیاز در آینده به آنها مراجعه شود، اما مدیران یا کارمندان آنها را برای خود برمی دارند؟ در این مورد نظر جنابعالی چیست؟

جواب:

تصرف در اموال عمومی در غیر موارد مجاز شرعی، جایز نیست. از این رو کارمندان حق ندارند روزنامه هایی را که با مال عمومی

ص: ۳۲

خریداری شده، برای خود بردارند.

سؤال ۱۶:

اما اگر این روزنامه ها که برای بخش خصوصی یا عمومی خریداری می شود، از کد «مصارف متفرقه» ای خریداری شود که معمولاً بعد از استعمال و استفاده، استهلاک شده و ارزشی نداشته و بعد از استفاده حفظ نمی گردد، در این صورت حکم تملک آنها چیست؟

جواب:

در این حالت گرفتن آنها برای خود مجاز است.

چاپ کتاب بدون اجازه مؤلف

سؤال ۱۷:

برخی از کتاب ها فایده زیادی برای جامعه و مردم دارد. آیا جایز است که برخی از مؤمنان صاحب کتابفروشی، این کتابها را بدون اجازه مؤلفان آن ها - مخصوصاً در شرایطی که گرفتن اجازه از آنان مشکل یا غیر ممکن باشد - به چاپ برسانند، با علم به این که ممکن است ناشر در صورت شکایت مؤلف کتاب یا ورثه او به دادگاه مربوطه، با مشکلات قانونی و حقوقی هم مواجه شود؟

جواب:

هرگاه کتاب در مالکیت صاحب کتابفروشی باشد - چنان که ظاهر

ص: ۳۳

همین است - از نگاه شرعی برای او جایز است که به چاپ و نشر آن اقدام کند؛ زیرا گفته شد که حق تألیف از نگاه شریعت به اثبات نرسیده است.

استفاده از روزنامه های دارای اسامی متبرکه

سؤال ۱۸:

آیا جایز است از روزنامه ها استفاده های دیگری صورت گیرد؛ مانند: غذاخوردن روی آنها، پاک کردن شیشه با آنها و یا پیچیدن جعبه ها و امثال آن؛ با علم به این که معمولاً روزنامه ها از نام خداوند (ج)، پیامبر (صلی الله علیه و آله) ائمه (علیهم السلام)، آیات قرآن کریم و احادیث شریف خالی نیست؟

جواب:

در صورتی که به طور اجمالی اعلام داشته باشد به وجود نام خدا یا آیات قرآنی یا نام های پیامبران و ائمه (علیهم السلام) استفاده از روزنامه در اموری که هتک و توهین محسوب شود، جایز نیست.

استفاده سخنان از منابع بدون ذکر منبع

سؤال ۱۹:

آیا برای سخنان یا کنفرانس دهنده جایز است که قسمت ها یا موضوعاتی را از کتاب ها حفظ کند و بدون اشاره به منابع و مآخذی که استفاده

ص: ۳۴

کرده، برای عامه مردم القا نماید؟ با علم به این که عدم ذکر منابع، ممکن است برای مخاطب این توهم را پدید آورد که گویا سخنران یا استاد، این موضوع را با اجتهاد شخصی خود آماده کرده است؛ در حالی که در واقع آن موضوع از اجتهاد دانشمند دیگر یا کتاب دیگری بوده است. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟

جواب:

برای خطیب یا کنفرانس دهنده واجب نیست که منابع سخنان خود را نام ببرد. چنان که بر مؤلف نیز واجب نیست که در پاورقی کتاب خود، منابع نظریات و آرای مندرج در کتاب را نام ببرد و توهم مردم درباره این که این موضوع از اجتهادات خود او است، تأثیری ندارد. زیرا او در مقام تالیف یا القای سخنرانی، مکلف به دفع توهم مردم درباره خود نیست.

وارد کردن غیر قانونی کتاب

سؤال ۲۰:

وزارت خانه های اطلاعات برخی از کشورهای عربی و اسلامی، ورود کتاب به کشورهای خود را کنترل می کنند. در صورتی که کتابهای مربوط به مذهب اهل بیت (علیهم السلام) را بیابند، آنها را مصادره کرده و در آینده حریق می کنند. از این رو، برخی از مؤمنین برای وارد کردن این نوع کتابها به راه های دیگری متوسل می شوند که برای آنان خطرات بزرگی

ص: ۳۵

نیز در پی دارد. آیا علی رغم علم به این خطرات و نتایج منفی آن، اقدام به وارد کردن این کتاب ها جایز است؟

جواب:

در صورتی که توسل به این شیوه ها خطرات زیاد یا نتایج منفی نسبت به مذهب داشته باشد، جایز نیست.

خریدن نشریات وابسته به دشمنان اسلام

سؤال ۲۱:

آیا خریدن کتاب ها، مجلات و روزنامه های خارجی که توسط ناشران یهودی دشمن اسلام، نشر می شود، جایز است؟
مخصوصاً اگر خریدن آنها از این باب باشد که «هرکس زبان قومی را بداند، از شر آنها در امان خواهد بود» و با خریدن آنها
بتواند بفهمد که دشمنان اسلام و امت اسلامی چه مینویسند و به چه می اندیشند. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟

جواب:

خریدن این نوع مجلات و روزنامه ها اشکالی ندارد؛ مخصوصاً که به منظور یک غرضی صحیح عقلایی - چنان که در سؤال
آمده است - صورت گیرد.

ص: ۳۶

سؤال ۲۲:

برخی از نویسندگان گاهی در موضوعات بسیار حساسی وارد می شوند که به طور مستقیم یا غیر مستقیم موجب تفرقه در میان ملت می گردد. مثل این که اختلافات بین جریانهای اسلامی را دامن میزنند و این که فلان عالم یا فلان مرجع تقلید و فلان نویسنده چه گفته و از این طریق اتهاماتی را مطرح می کنند. گاهی هم از یک چیز ساده با یک تفسیر غلط و نادرست، موضوع بزرگی می سازند که اذهان مردم را مشوش ساخته و اعتماد مردم را به این یا آن عالم متزلزل می گردانند. به نظر شما آیا خریدن این نوع کتاب ها مجاز است؟ آیا واقعاً خواندن آنها جایز است؟ آیا واجب است که این نوع کتابها با نوشته های هدفمند و واقع بینانه نقد و رد شود؟

جواب:

خریدن و نشر چنین کتاب هایی به طور کلی جواز ندارد؛ زیرا موجب مفسده بزرگی بوده و با تأثیر بر اذهان، اعتماد مردم به علما و در نهایت اعتقاد به دین و مذهب را متزلزل می گردانند. اما نقد آنها به شکل علمی و عینی و به طور دقیق و واقعی و بیان منابع، مغالطات و نظریات باطل آنها، بدون توسل به شتم و دشنام، لازم است.

ص: ۳۷

چاپ و نشر کتابهای ضاله

سؤال ۲۳:

برخی از ناشران، کتاب های اسلامی هدفمندی را نشر می کنند، ولی گاهی کتاب هایی را چاپ می کنند که در مورد محتوا و رویکرد مؤلفان آنها ملاحظاتی وجود دارد؛ به گونه ای که ممکن است این نوع کتاب ها کتاب ضلال محسوب شود. اما استدلال این ناشران این است که آنها یک مرکز تجارتي هستند و برای هر کسی که قیمت چاپ را پردازد، چاپ می کنند. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

جواب:

هرگاه این کتاب ها از نوع کتاب های ضلال محسوب شود، چاپ و نشر آن ها جایز نیست. اما اگر کتاب ضلال محسوب نشود و تنها مشتمل بر مطالب و نظریات باطل و نادرست و غیر مؤثر در اذهان مردم باشد، مانند بسیاری از کتابهایی که در بازار مسلمین نشر می شود، چاپ و نشر آنها اشکال ندارد.

چاپ کتابهای اسلامی با پول خمس و صدقات

سؤال ۲۶:

آیا می توان کتاب های اسلامی هدفمند را که در موضوعات مختلف مورد نیاز روزمره مردم نوشته شده، از وجوهات شرعی، یعنی خمس،

ص: ۳۸

چاپ کرد، مثل این که نویسنده با یکی از وکلای شما توافق کند که چاپ کتاب تمویل شود با پول خمسسی که وی در سر سال خود به وکیل پرداخت می کند. آیا این توافق کافی است یا لازم است در این مورد، اجازه خاصی از جناب شما گرفته شود؟

جواب:

در صورتی که وکیلی ما چاپ کتاب را مصلحت بدانند، اجازه خاصی از ما لازم نیست.

سؤال ۲۵:

یکی از مؤمنین مبلغی را از شخص نیکوکاری دریافت کرده تا آن را در مورد ایتم مسلمین مصرف نماید، با علم به این که این مبلغ از خمس نیست و یک نوع تبرع یا صدقه است، آیا می توان این مبلغ را به وکیل شما داد تا چاپ کتاب های اسلامی هدفمند در موضوعات مختلف مورد نیاز عامه مردم را تمویل کند تا فایده آن به همگان برسد؟ یا لازم است این مبلغ - چنان که آن شخص نیکوکار خواسته است - تنها در مورد ایتم مسلمین مصرف شود؟

جواب:

بلی دادن مبلغ به وکیل ما مجاز است. ولی اگر شخصی نیکوکار، مورد مصرف آن را تعیین کرده باشد مثل ایتم مسلمین، باید در همان مورد مصرف شود و اگر تعیین نکرده باشد، می توان آن را با رعایت اهم فالأهم، در هر امر خیری مصرف کرد.

ص: ۳۹

امانت گرفتن کتاب

سؤال ۲۹:

بسیاری از فرهنگیان عادت دارند که کتاب‌ها را از دیگران برای مدت محدودی به امانت و عاریه می‌گیرند، ولی در بازپس دادن آن تأخیر می‌کنند. گاهی این تأخیر به چندین سال کشیده می‌شود، تا آنجا که صاحب کتاب مأیوس شده یا به کلی فراموش می‌کند. زمانی که به یاد می‌آورد و کتاب را مطالبه می‌کند، آن شخص ادعا می‌کند که کتاب گم شده یا کسی دیگر آن را از او گرفته است و یا عذر معمولی دیگری را مطرح می‌کند. در این مورد نظر جنابعالی چیست؟

جواب:

تأخیر در بازپس دادن کتابها از مدت تعیین شده، جایز نیست و اگر از باب تسامح و سهل‌انگاری تأخیر نمایند، گناه کرده‌اند. اگر کتاب‌ها از بین برود و تلف شود ضامن هستند.

عکس برداری کتاب، فروش و توزیع آن بدون اجازه مؤلف یا ناشر

سؤال ۲۷:

آیا جایز است کتاب‌ها و نشرات اسلامی هدفمند، از طریق کاپی یا عکس برداری و بدون اجازه از صاحبان یا ناشران آن‌ها، تکثیر و سپس

ص: ۴۰

فروخته شود، یا رایگان توزیع گردد؟ با علم به این که این نوع کتاب ها در برخی از کشورها ممنوع هستند و با علم به این که تکثیر این کتاب ها و نشرات، موجب افزایش آگاهی اعتقادی و شناخت جامعه و نسل جدید در مورد فرهنگ اصیل اسلامی می گردد؟

جواب:

بلی! جایز است و قبلاً گفته شد که برای صاحب یا ناشر کتاب، از نگاه شرعی، حق منع به اثبات نرسیده است. پس اگر شخصی این کتاب ها و نشرات را بخرد، می تواند به تکثیر آنها از طریق عکس برداری و نسخه برداری و یا چاپ و نشر پردازد.

پدیده غرب زدگی

سؤال ۲۸:

برخی از فرهنگیان و روشنفکران در جوامع ما، تحت تأثیر بسیاری از نظریات غرب در عرصه های فرهنگ، اندیشه و ادب قرار می گیرند تا آنجا که همان رویکردها را در زندگی خود مورد عمل قرار میدهند و به گونه ای ریشه ها و منابع فرهنگ و اندیشه اصیل موجود در میراث بزرگ اسلامی را نادیده میگیرند. هنگامی که مؤمنین با آنان در این مورد هم سخن شوند، پاسخ آنان توهین آمیز بوده و گاهی متدینین را به واپس گرایی، ارتجاع یا سنتی بودن متهم میکنند، در حالی که این خلاف واقعیت است؛ زیرا همگی می دانیم که حوزه علمیه و استادان آن از دین

ص: ۴۱

اسلام محافظت و پاسداری می کنند، اما به آشنایی و اطلاع از اندیشه های دیگر به گونه تطبیقی و مقایسه با روش اسلامی به منظور اثبات حق و ابطال باطل، نیز دعوت می نمایند. نظر شما در مورد این دسته از روشنفکران چیست؟ و مؤمنین را در رویارویی با آنان چه هدایت می دهید؟

جواب:

سبب و منشأ این حالت امور ذیل است:

۱. عدم اطلاع و ناآشنایی آنان با میراث و فرهنگ اسلامی،

۲. دیدگاه آنان درباره پیشرفت غرب در فرهنگ و سنتها.

۳. تأثیر تبلیغات گمراه کننده بر ضد اسلام و مسلمین.

وظیفه مؤمنین در برخورد با آنان باید توأم با حکمت، موعظه حسنه، سخنان نیک و با گشاده رویی باشد؛ زیرا چنین برخوردی موجب دوستی و محبت شده و بر آنان تأثیر خواهد گذاشت. اما وظیفه علما در این مورد این است که آنان را به دین اسلام و فرهنگ و ارزشهای انسانی اعتدال گرای آن ارشاد نمایند و این که اسلام تنها دینی است که می تواند مشکلات بزرگ انسانی را حل کند و انسان را به انرژی بزرگ معنوی و ملکات فاضله و اخلاق پسندیده مجهز گرداند. زیرا فرهنگ اسلامی که در حقیقت عبارت از وظایف عملی الهی است، نقش مهمی در تربیت انسان دارد و او را با دین و ایمان به خداوند یکتا و بی همتا آشنا می گرداند. این

ص: ۴۲

ایمان، سلوک و رفتار انسان را در همه عرصه های فردی، اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی و فرهنگی مهذب و آراسته می سازد. در حالی که فرهنگ مبتذل در غرب، انسان را به غرایز حیوانی و شهوات نفسانی مجهز ساخته و از ارزش ها و آرمانهای انسانی تهی می گرداند.

بر جوانان ما که برای تحصیلات عالی به غرب می روند لازم است که برای کسب تخنیک های عالی و تکنالوژی پیشرفته در طب، انجینیری، اقتصاد، علوم فضایی و غیره تمام همت و کوشش خود را به کار گیرند و در عین حال سنتهای اسلامی و فرهنگ انسانی خود نیز پاسی دارند و هنگام بازگشت به کشور خود، خدمات عالی علمی و فنی را ارایه نمایند و زمینه تحول و تکامل وطن خود را گام به گام فراهم کنند تا سرانجام جامعه شان به یک جامعه مترقی و پیشرفته تبدیل شود.

تلخیص، ساده سازی و نشر کتاب بدون اجازه مؤلف

سؤال ۲۹:

برخی از کتابهای اسلامی توسط مؤلفان آنها با شیوهای نگارش یافته که برای بسیاری از مردم قابل فهم نیست؛ گویا آنها تنها برای نخبگان، فرهنگیان و اندیشمندان تألیف شده است. نظر جناب شما چیست اگر

ص: ۴۳

کسی این نوع کتاب ها را خلاصه و ساده گرداند و سپس برای استفاده عامه مردم به چاپ برساند؟ آیا گرفتن اجازه از مؤلفان آنها لازم است؟

جواب:

گرفتن اجازه لازم نیست؛ زیرا گفته شد که آنان از نگاه شرعی حق منع از چاپ و نشر و همچنین تلخیص آنها را ندارند و چاپ و نشر و خلاصه کردن، از نگاه شرعی نه تصرف در ملک مؤلفان است و نه تصرف در حق آنان.

چاپ قرآن با کاغذهای بازیافت شده

سؤال ۳۰:

برخی از شرکت های تجارتي و سرمایه گذاری به بازیافت اوراق کاغذ می پردازند؛ بدین ترتیب که کاغذهای باطله را از زبالهدانی ها و مانند آن جمع آوری نموده با شیوه های صنعتی به تولید مجدد آن به عنوان کاغذ چاپ می پردازند. آیا چاپخانه ها و مراکز نشر می توانند این نوع کاغذها را برای چاپ قرآن شریف و کتابهای دینی خریداری نمایند؟ با علم به این که این کاغذ قبلاً مصرف شده و به زباله دانی و محلات جمع و حفظ زباله انداخته شده و چه بسا ممکن است در آنها چیزهایی چاپ شده باشد که با آداب دینی یا با تعالیم دین اسلام به طور کلی منافات داشته باشد؟

جواب:

بلی! خریداری آن جایز است و استعمال آن در چاپ قرآن و سایر

ص: ۴۴

کتابهای دینی اشکال ندارد؛ مشروط بر این که علم به نجاسات آن وجود نداشته باشد، یا این که در خلال بازیافت صنعتی و تبدیل به کاغذ جدید، پاک ساخته شده باشد. اما این که در آنها قبلاً چیزهایی چاپ شده باشد که با آداب دینی یا تعالیم اسلام منافات داشته باشد، باید گفت که اکنون آن نوشته ها با از بین رفتن و زوال موضوع، از بین رفته و زوال یافته و اکنون کاغذ جدیدی است که در آن هیچ چیزی منافی آداب نوشته نشده است.

رسم و تصویر پیامبران و ائمه (علیهم السلام)

سؤال ۳۱:

برخی از مراکز نشر، داستانهای مصور از پیامبران و ائمه (علیهم السلام) را چاپ می کنند. آیا جایز است مطابق اوصافی که در روایات درباره انبیا و ائمه (علیهم السلام) نقل شده، رسمها و تصویرهای تقریبی از آنان، طرح و نشر شود؟

جواب:

اظهار جواز تصویر و ترسیم انسان است؛ ولی این کار عمل نیکو بایستی نیست.

ص: ۴۵

چاپ کتاب های دعا

سؤال ۳۲:

برخی از نویسندگان کتابهای دعا را چاپ می کنند و در آنها می نویسند که این کتاب توسط آنان تهیه شده است. با علم به این که کتابهای دعا توسط برخی از علمای بزرگی تهیه شده که خود آنان به عنوان این که مجتهد بودند، دعاها را روایت می کردند و یا این که اجازه نقل روایات پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ائمه اهل بیت (علیهم السلام) را از مجتهد دیگر داشتند. آیا چنین عملی صحیح است؟ آیا باید اجازه نقل روایت را داشته باشند؟ آیا بر آنان لازم است که منابع مورد اعتماد خود را ذکر نمایند؟

جواب:

برای آنان کسب اجازه روایت شرط نیست. همچنین برای آنان واجب نیست که منابع نقل دعا را ذکر نمایند.

بالارفتن از روی کتابها

سؤال ۳۳:

در برخی از کتابفروشی ها و مخازن کتاب یا مراکز نشر، زمانی که می خواهند کتاب ها را از ردیف های بالای قفسه ها پایین بیاورند، بر روی کتاب های دیگر یا بسته ها و کار تن های کتاب ها بالا می شوند، درحالی که ممکن است این کتاب ها مشتمل بر آیات قرآن و احادیث شریف باشند. آیا

ص: ۴۶

این عمل آنان اهانت به قرآن کریم و احادیث شریف محسوب می گردد؟

جواب:

اگر آن ها مشتمل بر آیات قرآن و نام خداوند یا کتابهای دینی باشد و کسی که بر روی آنها بالا می شود نیز ملتفت به این موضوع باشد، بالا شدن بر روی آنها جایز نیست؛ زیرا هتک و اهانت آنها محسوب می شود. اما اگر ملتفت به این موضوع نبوده و غافل باشد، اشکالی ندارد. ولی بر صاحبان کتابفروشی ها لازم است که این بسته ها و کارتن ها را پله یا وسیله بالارفتن قرار ندهند.

مصادره کتاب توسط حکومتها

سؤال ۳۶:

برخی از حکومت ها هر کسی را که موافق خودشان نباشد، بر ضد خود میپندارند؛ لذا مانع از اظهار آرا و نظریات مخالف خود شده و کتابها و تألیفات برخی از علما و متفکرین را در صورتی که مخالف سیاست و شیوه حکومتداری آنان باشد، مصادره نموده یا آتش میزنند و این عمل خود را چنین توجیه می کنند که این کتابها و نظریات بر ضد دولت و مصالح عمومی می باشد. تکلیف شرعی مؤمنین در مقابل این اعمال حکومت ها چیست؟

جواب:

مصادره اموال مردم، اعم از کتاب یا غیر آن، جایز نیست. تکلیف

ص: ۴۷

مردم در مقابل این نوع حکومتها، مخالفت و محکوم کردن این نوع اعمال غیر شرعی، در حدود مجاز شرعی است. منظور از حدود مجاز شرعی این است که مخالفت کردن، باعث ایجاد هرج و مرج در کشور و روشن کردن آتش فتنه و اخلاص در امنیت یا اتلاف اموال اشخاص بی گناه و خون ریزی نگردد.

تکثیر و فروش آثار آیت الله فیاض و مصرف عواید آن در امور خیریه یا منافع شخصی

سؤال ۳۵:

برخی از دولت ها مانع ورود بسیاری از کتاب های اسلامی هدفمند می شوند. آیا اجازه می دهید که کتاب های شما در این جوامع تکثیر و عکس برداری شده و فایده فروش نسخه های عکس برداری شده، در برنامه ها و پروژه های اسلامی مانند مساجد و حسینیه ها و اقامه عزاداری ها و کمیته های کمک به ایتام و ازدواج های دسته جمعی مصرف شود؟

جواب:

بلی! هیچ اشکالی ندارد و این یک پروژه خوب و عمل نیک و خدمت به جامعه است.

سؤال ۳۹:

نظر شما درباره کسی که این کتابها را برای منافع شخصی خود تکثیر

ص: ۴۸

نموده و بفروشد چیست؟

جواب:

اشکالی ندارد. اما شرعاً حق نداریم از این عمل منع کنیم.

خرید و فروش قرآن کریم

سؤال ۳۷:

برخی از کتابفروشی ها بر روی قرآنها به نیت فروش، قیمت هایی را تعیین میکنند، در حالی که معروف این است که قرآن شریف باید با نیت هدیه فروخته شود. به نظر جنابعالی کتابفروشی ها چه باید بکنند تا با این مانع شرعی مواجه نشوند و قیمت را هم بر روی قرآنها نچسبانند؟ شیوه شرعی به دست آوردن قرآن از کتابفروشی ها چیست؟

جواب:

فروختن قرآن کریم حتی به کافر اشکالی ندارد؛ مخصوصاً اگر غرضی از خریدن، اطلاع و آشنایی با احکام شرعی و معارف اسلامی باشد. بلی! اگر بداند که فروش قرآن به کافر منجر به هتک حرمت قرآن و توهین به کرامت آن می شود، جایز نیست.

ص: ۴۹

حقوق ویرایشگر

سؤال ۳۸:

بعضی از سخنرانان و کنفرانس دهندگان، ویرایش سخنرانی‌ها و درسهای خود را به دیگران واگذار می‌کنند. ویرایشگر آنها را از نوارها پیاده نموده و با تعدیل در شیوه بیان، به زبان عربی فصیح و رسا می‌نگارند. سپس صاحبان آنها بدون اشاره به نام ویرایشگر - هرچند به عنوان یک تقدیر و تشکر - در مقدمه یا خاتمه و تنها به نام خود چاپ می‌کنند، در حالی که این عمل، تضييع حق معنوی ویرایشگران ادبی محسوب می‌شود. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

جواب:

چاپ آنها به نام خود و بدون اشاره به نام ویرایشگر اشکالی ندارد؛ زیرا در این عمل تضييع حقی وجود ندارد. چون وجود چنین حقی از نگاه شرعی ثابت نشده است.

چاپ سخنرانی‌های دینی

سؤال ۳۹:

آیا هر ناشری می‌تواند سخنرانی‌های دینی هر سخنران را چاپ کند؟ مخصوصاً با این فرض که خود سخنران فوت کرده و گرفتن اجازه از ورثه او هم مشکل است.

ص: ۵۰

جواب:

بلی! این کار جایز است؛ زیرا گفته شد که حق تألیف شرعاً ثابت نشده است.

تکثیر و فروش کتاب، نوار، فیلم و سریال بدون اجازه مؤلف و ناشر

سؤال ۴۰:

برخی از کتاب فروشی ها و بعضی از فروشندگان سیار، کتاب های قاچاقی را با قیمت های چند برابر می فروشند. نظر شما در این مورد چیست؟ همچنین برخی هم کتاب هایی را که با ماشین فتو کاپی نسخه برداری کرده اند می فروشند. عدهای دیگر هم نوارهای ویدیویی فیلمها و سریال های اسلامی و برنامه های دینی را تکثیر کرده برای منافع شخصی خود به فروش می رسانند. آیا این عمل آنان جایز است؟ مخصوصاً با توجه به این که در روی صفحه کتابها و نوارها این عبارت نوشته شده که: «حقوق چاپ محفوظ است» و با تأکید می توان گفت که صاحبان این کتابها و نوارها یا ناشران و تولید کنندگان آنها راضی نیستند؛ چون این عمل باعث ضرر آنان می شود؟

جواب:

همه اعمال ذکر شده جایز است؛ زیرا گفته شد که حق تألیف و حق چاپ از نگاه شرعی ثابت نیست.

ص: ۵۱

سؤال ۴۱:

آیا از نگاه شرعی هر نوع نظام حکومتی می تواند بیت المال مسلمین را صرف تبلیغات این نظام و بدگویی مخالفین و رقبای خود نماید، آن هم با استفاده از شیوه های گوناگون تبلیغاتی در روزنامه ها، مجلات، نشرات، شبکه های الکترونیکی و غیره؟

جواب:

برای هیچ نظامی از نگاه شرعی روا نیست که بیت المال مسلمین را چنین مصرف کند؛ زیرا این اموال باید در راه مصالح اسلام و مسلمین مانند اعمار و تأسیس انستیتوهای اسلامی، مدارس دینی، حوزات علمیه، نشر فرهنگ دینی و اندیشه های اسلامی با همه شیوه های ممکن مصرف شود. بلی هرگاه نظام حکومتی، یک نظام اسلامی و مبتنی بر اساس اصل حاکمیت خداوند یکتا و بی همتا باشد، می تواند از بیت المال به نفع نظام استفاده کند. بدین جهت که در رأس این نظام در زمان حضور، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) یا یکی از ائمه اطهار (علیهم السلام) و در زمان غیبت هم فقیه جامع الشرایط و اعلم قرار دارد.

ص: ۵۲

نسبت دادن کتاب کسی دیگر به خود

سؤال ۶۲:

اگر نویسنده ای به سرقت کتاب مؤلف دیگری دست زده و آن را به خود نسبت دهد، حکم شرعی آن چیست؟

جواب:

این عمل جایز نیست؛ زیرا نسبت دادن کتاب به خود، با این که آن کتاب از دیگری است، دروغ است.

تشابه ابداعات شعری و ادبی

سؤال ۴۳:

نظر شما درباره توارد و تشابه خیال یا اندیشه چیست؟ به عنوان مثال گاهی شاعری در کشوری، اشعاری را میسراید و شاعری دیگر در کشور دیگر عین همان شعر یا مشابه آن را میسراید، بدون این که دو شاعر سابقه ارتباط با همدیگر داشته باشند. علمای روان شناسی از این حالت سخن گفته اند. اما آیا این حالت در اندیشه دینی ما بنیاد یا تفسیری دارد؟

جواب:

برای این پدیده در اندیشه های دینی تفسیری وجود ندارد. البته این پدیده اگر دایمی باشد، تصادفی هم نخواهد بود؛ زیرا تصادف هیچگاه دایمی نیست. بلکه باید گفت چنین حالتی ناشی از تقارب

ص: ۵۳

بین دو شاعر از نگاه نیروی ابداع، نظام شاعری، فن و متد ادبی می باشد. والله العالم.

حق چاپ و نشر کتابهایی که مؤلف یا وارت آن نیست

سؤال ۴۴:

نظر جنابعالی چیست درباره برخی از چاپخانه ها و مراکز نشر که کتابهای میراث فرهنگی را - که ملکیت شرعی شخص معینی نیست - چاپ می کنند و از آن سود به دست می آورند؟ همچنین نظر شما چیست در مورد کتاب های اسلامی قدیمی که مؤلفان یا وارثان آنان که حق چاپ و نشر را داشته باشند، اصلاً وجود ندارند. حق چاپ و نشر این نوع کتاب ها از کیست؟ آیا این حق از حاکم شرع یعنی مراجع تقلید و وکلای آنان است؟ از نگاه شرع کار چاپخانه ها و ناشران در استفاده از این حق و کسب مبالغ هنگفت سود چه حکمی دارد؟

جواب:

چاپخانه ها و مراکز نشر می توانند کتابهای میراث فرهنگی و اسلامی قدیمی مانند کتابهای فقهی، اصولی و غیره را چاپ و نشر نمایند. بلکه چنین عملی خدمت به دین و مذهب و احیای میراث اسلامی شمرده میشود. چنان که قبلاً گفته شد حق چاپ، تألیف و نشر برای مؤلفین، نویسندگان و ناشران شرعاً ثابت نشده، تا این حق بعد از فوت به ورثه آنان انتقال یابد. همچنین اقدام به

ص: ۵۴

این کار، احتیاج به اذن از حاکم شرع ندارد.

چاپ کتابهای دعا برای استفاده عموم

سؤال ۴۵:

برخی از خانواده ها کتابهای دعا را چاپ می کنند و در صفحه اول آن می نویسند که این کتاب هدیه به روح یکی از بستگان آنها بوده و به روح او فاتحه خوانده شود. سپس این کتابها را در مساجد برای استفاده عموم توزیع می کنند. آیا چاپ کتاب های دعا با این روش درست است؟ آیا لازم است از جناب شما یا یکی از وکلای شما اجازه گرفته شود تا از صحت نقل و نوشته دعاها اطمینان حاصل شود و از نقل و چاپ آنها به صورت نادرست جلوگیری گردد؟

جواب:

چاپ کتاب های دعا به شیوه ای که اشاره شد، اشکالی ندارد و منوط به اذن حاکم شرع نیست، مشروط بر این که در متن دعا با کم و زیاد کردن، تصرف و اجتهاد صورت نگیرد.

آموختن علوم دینی از طریق نوارهای کاست

سؤال ۴۶:

نظر جنابعالی چیست در مورد آموختن علوم دینی از طریق نوارهای

ص: ۵۵

کاست بدون اشراف و نظارت استاد یا مدرس، با علم به این که برخی از درسها مانند عقاید و فلسفه پیچیدگی هایی دارد که موجب شبهه برای دانشجو می گردد؟ آیا بر او واجب نیست که برای حصول اطمینان از آموخته های خود با یکی از استادان یا علما درباره مطالب این کتاب ها مباحثه و تبادل نظر کند تا در مورد صحت معلومات و اندوخته های خود مطمئن گردد؟

جواب:

آموختن درسی های دینی فقه و اصول و عقاید از طریق نوارهای کاست اشکالی ندارد و هیچ فرقی ندارد که این درسها به طور مستقیم از استاد یا از طریق نوارهای کاست فراگرفته شود. بلی اگر سطح علمی دانشجو ضعیف باشد به گونه ای که اگر برای او شبهه اعتقادی پدید آید نتواند آن را دفع کند، بر او لازم است که در درسی های عقاید شرکت نکند، نه به طور مستقیم نزد استاد و نه از طریق نوارهای کاست.

حق مشارکت خوانندگان در تهیه مطالب برای روزنامه ها

سؤال ۴۷:

برخی از روزنامه ها نوشته های خوانندگان خود را میپذیرند و آنها را در «صفحه خوانندگان» یا در «صفحه نظریات مردم» و مانند آن به نشر

ص: ۵۶

می رسانند. سردبیرانی که این نوشته ها را در صفحات مربوطه تنظیم می کنند، در مقابل کار خود مزد ماهانه دریافت می نمایند، اما نویسندگانی که با مشارکت در این صفحه، مطالب خود را نشر می کنند، در مقابل نوشته ها و پیگیری های فرهنگی خود هیچ نوع مزد یا مکافاتی دریافت نمی کنند، در حالی که سردبیران مسئول این صفحات هیچ زحمتی نمی کشند جز انتخاب مقالاتی که به آنان از خوانندگان می رسد و ارسال آنها به حروف چینی و سپس صفحه بندی و چاپ. آیا این عمل یک نوع ناچیز پنداشتن و حقیر و کم ارزش دانستن اشیای مردم و سلب حقوق معنوی آنان نیست؟ مخصوصاً که روزنامه صفحات خود را از زحمات و کوششهای دیگران پرمی کند و شماره های آن را به فروش می رساند و سودهای زیادی به دست می آورد، در حالی که نویسندگانی که برای آن مطلب مینویسند، هیچ نوع بدلی در مقابل همکاری و مشارکت خود دریافت نمی کنند.

جواب:

همه آنچه در سؤال آمده، هیچ اشکالی ندارد؛ زیرا آنچه گفته شده از نگاه شرعی به اثبات نرسیده که حق آنان باشد تا این نوع اعمال روزنامه، سلب حقوق آنان تلقی شود.

ص: ۵۷

سؤال ۴۸:

برخی از روزنامه نگاران به توجیه سیاستهای حکام و مواضع ذیلانہ آنان در قبال مسایل سرنوشت ساز امت ما مخصوصاً مسأله فلسطین می پردازند. زیرا موضع اکثر - البته نه همه - زمامداران در کشورهای عربی اسلامی موافق با دیکته های کاخ سفید و برنامه های آنان به نام صلح است. رسانه ها در کشورهای عربی اسلامی ما ابزار فرمانبردار و در خدمت آمریکا و صهیونیزم بین المللی است و از نگاه آنان هر کسی که بر خلاف این سیاست حرکت کند، تندرو یا مخالف و یا تروریست و چیزهایی از این قبیل نامیده می شود. نظر جنابعالی در مورد این نویسندگانی که سیاستهای این زمامداران را توجیه می کنند چیست؟

جواب:

وظیفه هر مسلمان از دیدگاه شرع تنها همین مقدار است که با هر وسیله ممکن از حق دفاع کند و نه بیشتر از آن. همچنین از توجیه باطل در چهره حق پرهیز کند و این مسأله را تبیین نماید که دین اسلام دین صلح، مسالمت و عدالت است و اسلام ترور را در همه اشکال و انواع آن محکوم می کند و به حفظ جان انسانها اهتمام می ورزد خداوند فرموده است: «وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا» اسلام

ص: ۵۸

کشتن انسان را بدون دلیل، به شدت تقبیح و محکوم کرده است. «مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا». آیا متنی قوی تر از این آیه در مورد حفظ حقوق بشر و تأکید بر آن، در نظام دیگری در جهان وجود دارد؟

ولی بسیار جای تأسف است که در این اواخر گروهی در میان مسلمانان ظهور کرده که به اعمال غیرانسانی تروریستی دست می یازند مانند کشتن زنان، مردان، اطفال و کهنسالان بی گناه، به گونه بسیار فجیع و غیرانسانی به نام دین، در حالی که اسلام از چنین افرادی براءت میجوید. از این رو، بر رهبران مسلمان از دین مداران و سیاستمداران است که متحد شوند و با توحید کلمه و با استفاده از هر وسیله ممکن مانند تبلیغات به اشکال مختلف و اعمال قوه و غیره، این غده سرطانی، یعنی تروریسم، را از پیکر امت اسلامی بزایند. وجود این پدیده خبیث و ناپاک در پیکر امت اسلامی، فرصت و زمینه را فراهم میسازد برای ورود دشمنان در سرزمینهای اسلامی گاهی به بهانه این که دین اسلام، تروریسم را ترویج می کند، گاهی به این نام که مسلمانان قادر به دفع ترور و تروریستها از کشورهای خود نیستند.

سؤال ۴۹:

برخی از متخصصین کامپیوتر، سی دی ها یا لوح های فشرده ای را که برنامه ها و درسهای اسلامی در آنها تسجیل شده است، رمزگشایی می کنند و سپس به تکثیر و فروش آنها برای منافع شخصی خود اقدام می نمایند، با این که شرکت ها و مؤسساتی که این لوح ها را نشر کرده، بر روی آنها نوشته اند که: «همه حقوق محفوظ است» و این که نسخه برداری و تکثیر آنها مجاز نیست و با این که سرقت این الواح فشرده و تکثیر آنها موجب زیانهای مادی به ناشران آنها می گردد. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟

جواب:

قبلاً گفته شد که این حقوق هرچند در نزد عارف و عقبالا در عصر حاضر ثابت است، اما در زمان معصومین (علیهم السلام) به جهت عدم ثبوت موضوع آن، ثابت نبوده است. بدین جهت نمی توان از طریق عدم ورود منع و رداع از سوی معصومین (علیهم السلام) امضا و تأیید آن را کشف و احراز کرد. از این رو، هیچ اشکالی وجود ندارد در رمزگشایی لوح های فشرده و تکثیر و فروش و استفاده از آنها و این موجب زیان مالی شرکت ها یا مؤسسات ناشر آنها نمی شود و تنها از انتفاع زیادتر و سود بیشتر آنان مانع می گردد.

ص: ۶۰

چاپ کتاب بدون نام مؤلف

سؤال ۵۰:

آیا چاپ و نشر کتاب بدون نام مؤلف جایز است؟ با علم به این که این روش ممکن است موجب زیان ناشر یا کتابفروش شود، مخصوصاً که اگر این کتابها مشتمل بر افکاری باشد که حقایق سیاسی، اقتصادی یا فرهنگی دولتها یا گروه های معینی را افشا می سازد. از سوی دیگر چاپ کتاب بدون شناخت مؤلف آن در دنیای اندیشه و فرهنگ، یک امر طبیعی و عادی نیست. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟ آیا این از مصادیق رازداری و تقيه محسوب می شود؟

جواب:

اگر در چاپ کتاب ها بدون نام مؤلف، مصلحتی وجود داشته باشد، چاپ آنها با این روش اشکالی نخواهد داشت. اما اینکه چاپ آنها در شرایط خاصی موجب زیان مراکز نشر و کتابفروشی ها می شود، مانع از جواز چاپ نمی گردد.

انتخاب نوع کاغذ، تعداد صفحه و حجم کتاب در قرارداد چاپ

سؤال ۵۱:

ناشری با نویسندگانی درباره چاپ کتاب وی توافق می کند، ولی بعد از این که طرفین از همدیگر جدا شدند، ناشر مرداد می شود که کتاب را با

ص: ۶۱

کدام کاغذ چاپ کند. چون ناشر یک نوع کاغذ دارد، اما با سه منبع تولید و هر کدام دارای قیمت متفاوت از دیگری است؛ به گونه ای که اگر کاغذ اعلی را انتخاب کند، سود آن تقلیل مییابد و اگر کاغذ ارزان را در نظر بگیرد، سود آن ازدیاد خواهد یافت و به طور طبیعی ناشران سود زیاد را دوست دارند و از این رو کاغذ ارزان را انتخاب می کنند. اکنون سؤال این است که اگر نوع کاغذ، یکی اما منابع صنعت و تولید آن متفاوت باشد؛ یعنی تولید چند کشور و با قیمت های متفاوت باشد، آیا ناشر می تواند هر نوعی را که بخواهد انتخاب کند؟ یا این که لازم است رضایت صاحب کتاب را به دست آورد یا در قرارداد این شرط را بگنجانند تا مشکل شرعی پیدانکند؟

جواب:

اگر در ضمن قرارداد، نوع کاغذ معین نشده باشد، مالاک، نوع متعارف و متداول در چاپخانه ها و مراکز نشر است.

سؤال ۵۲:

اگر بین ناشر و مؤلفی درباره چاپ کتابی، توافقی صورت گرفته باشد، آیا بر ناشر لازم است که برای مؤلف تعداد صفحات کتاب و اندازه و حجم آن را مشخص نماید؟ زیرا ناشر می تواند در مورد حجم کتاب به اختیار خود عمل کند. یعنی حجم حروف (قلم و سائز) را به دلخواه خود انتخاب کند که خود باعث کم یا زیاد شدن صفحات کتاب و کوچک یا بزرگ شدن حجم آن خواهد شد. در نتیجه اگر ناشر بخواهد سود بیشتر به

ص: ۶۲

دست آورد، می تواند تعداد صفحات را با بزرگ کردن حجم حروف، افزایش دهد. در اینجا است که مسأله حرص ناشر مطرح میشود و بدین جهت او کتاب را مطابق منافعش تنظیم میکند. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟

جواب:

اگر خصوصیات چاپ که در سؤال مورد اشاره قرار گرفته، در قرارداد معین شده باشد؛ باید طبق آن عمل گردد و گرنه مالاک آن چیزی است که در چاپ کتاب از نگاه تعداد صفحات و حجم کتاب و حروف مورد استفاده و خصوصیات دیگر، متعارف است.

تألیف کتاب با نقل و تلخیص کتابهای دیگران

سؤال ۵۳:

برخی از مؤلفان به کثرت تألیفات توجه دارند، بدون این که از کیفیت و عمق برخوردار باشد و تنها به نقل زیاد و تلخیص کتابهای دیگر با ذکر منبع یا بدون ذکر آن اکتفا می کنند. این حالت ناشی از اندک بودن دانش است یا ناتوانی در ابداع و ابتکار حقیقی از جهت طرح مطالب و یا نوآوری در عرصه اندیشه و فرهنگ. آیا آزادی های اسلامی افراد، این نوع عمل مؤلفان را نیز شامل می گردد؟ آیا این یک نوع نقل و تلخیص و زیادهروی در آن نیست، به جای ابداع و نوآوری و بازدهی واقعی؟

جواب:

ص: ۶۳

برای مؤلف لازم نیست که از قدرت علمای زیاد در پژوهشی و نوآوری برخوردار باشد؛ زیرا تألیف هر فرد به حساب توانایی او است. لذا گاهی تألیف، چیزی بیشتر از نقل مطالب از این یا آن کتاب نیست، مشروط بر این که در نقل، امانت رعایت گردد.

سیستم عددی برای حفظ کتاب از دستبرد و تحریف

سؤال ۵۴:

کتابهای دینی بسیاری از علما و مراجع دینی چاپ میشود، بدون معیارهای عددی که متن حقیقی کتابها را صیانت و محافظت کند تا در آینده اگر به دست افراد غیر امین بیفتند، از دستبرد تغییر و تحریف در امان بمانند. چنان که در بسیاری از کتابهای حدیث مذاهب دیگر اسلامی چنین وضعیتی پیش آمده؛ یعنی با حذف بسیاری از احادیث مربوط به فضایل امیرالمؤمنین (علیه السلام) و احقیقت ایشان به خلافت بعد از پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) و همچنین با حذف فضایل اهل بیت (علیهم السلام) به چاپ رسیده‌اند. چنین روشی با سیستم جهانی تألیف نیز سازگار و هماهنگ است. امروزه در این سیستم جهانی، هر تألیف و هر چیز چاپی و در هر موضوعی دارای شماره معیاری خاصی است که متن حقیقی کتاب را علی‌رغم گذشت زمان، چنان که هست و بدون هیچ تغییری با حذف یا اضافه و یا تحریف، حفظ می‌کند. امروز کتابخانه‌های بزرگ دنیا همین سیستم را رعایت می‌کنند. این سیستم در واقع به یک نوع نظارت قانونی دائمی تبدیل شده است تا

ص: ۶۴

صحت متن هر کتابی مطابق به آنچه مؤلف آن را تهیه کرده است، در چاپ های بعدی رعایت و تضمین گردد.

جواب:

اما در مورد کتابهای علمی تحقیقی مثل کتاب های اصولی و فقهی و مانند آنها، قرار دادن آنها تحت یک معیار عددی که هر نظریه و ابتکار و تحقیق را حفظ کند، اصولاً ناممکن است؛ علاوه بر این که جنین کاری لازم هم نیست. اما کتاب های حدیث را می توان تحت این معیار قرار داد؛ به گونه ای که از هر نوع کم یا زیاد کردن محفوظ بمانند. اما این کار هم لازم نیست. تنها چیزی که حرام است تحریف حقایق و خیانت در امانت و حذف نصوصی مربوط به فضایل امیر المؤمنین (علیه السلام) و احقیت ایشان برای خلافت است.

نویسندگان دربار و تحریف تاریخ

سؤال ۵۵:

تاریخ اسلامی ما گرفتار نویسندگانی است که از سوی زمامداران تعیین می شوند. این نوع نویسندگان، تاریخ و رویدادهای آن را آنچنان مینویسند که کاخ های قدرت به آنان دیکته کرده باشند، حتی اگر حقایق و پشت پرده رویدادها را با توطئه و دسیسه بپوشانند و کتمان کنند. هنوز هم بسیاری از این دسته از نویسندگان در بسیاری از کشورهای ما، در اطراف زمامداران و نظامهای حاکم می چرخند. تکلیف

ص: ۶۵

شرعی ما در برابر این گروه از نویسندگان و آنچه درباره تزویر و تحریف حقایق مینویسند چیست؟

جواب:

وظیفه شرعی در برابر نوشته های آنان در مورد تحریف و تغییر حقایق، بیان واقعیت ها و حقایق است، با نوشتن و تبلیغات به شکل عینی حکیمانه و با موعظه حسنه و اشاره به اشتباهات و تغییر و تحریف حقایق، بدون طعن و شتم. این شیوه در اذهان بیشتر تأثیر مثبت دارد تا رویارویی با آنان که ممکن است تأثیر منفی داشته باشد.

نقد ادبی با مفاد غربی

سؤال ۵۶:

برخی از نویسندگان متخصص در نقد فرهنگی به طور عام و نقد ادبی به طور خاص، در امتد نقدی خود، متکی بر نظریات غربی هستند که هیچ رابطه ای با اندیشه اسلامی و همچنین میراث فرهنگی عربی و زبان و ادبیات آن ندارد و این باعث میشود که برای بسیاری از خوانندگان این نوع نقدهای ادبی، نوعی از تزلزل و هرج و مرج فکری ایجاد شود؛ زیرا آنان متون ادبی عربی را که توسط یک ادیب مسلمان و پایبند به اسلام در همه امور زندگی خود، پدید آمده است، با روش کاملاً دور و بیگانه با اسلام مورد نقد قرار می دهند. این روش خود به خود باعث میشود که

ص: ۶۶

بسیاری از تناقضات فکری در اصول ثابت مطرح گردد. این دسته از منتقدان، متن عربی را مطابق به معیارهای ثابت غربی و غیر اسلامی مورد نقد و تحلیل و تفسیر قرار می دهند، با این هدف که این متون را از اعتبار ساقط کنند و آنها را از معانی روشن و واضح خود تهی سازند و به معانی بی ربط و بی نظم و نسق و غیرقابل قبول برای خود تبدیل نمایند. ما از این نوع متدهای غربی برای نسل های خود نگران هستیم. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

جواب:

وظیفه ما در دنیای باز و آزاد کنونی، مقابله با این گروه از منتقدان با شیوه متقابل است. بدین معنی که باید افکار و نظریات و فرهنگ غربی به گونه عینی و واقعی و بدون شتم و طعن نقد گردد و مغالطه ها، نظریات باطل و تحریفات آنان در مورد وارونه نشان دادن حقایق و ارایه ناقص و نادرست آن بیان شود و این که فرهنگ اسلامی در تربیت انسان و رابطه او با جامعه و تهذیب سلوک و رفتار او در همه عرصه های فردی، اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی و غیره، نقش مهمی دارد. اسلام با تربیت انسان، او را در مسیر مستقیم و به سمت اعتدال و میانه روی و عدم انحراف به چپ و راست، جهت می دهد و وی را به انرژی نیرومند روانی و ملکات فاضله اخلاقی و نیروی دین و ایمان مجهز میگرداند. در حالی که فرهنگ رایج بین مردم در غرب، انسان را به سوی غرایز حیوانی و شهوات

ص: ۶۷

نفسانی سوق می دهد. از همین رو نظام خانواده، اخلاق و معنویت در غرب از هم گسیخته و فروپاشیده است. این وضعیت در غرب در اذهان جوانان آنها می تواند تأثیرگذار باشد؛ زیرا می بینند که در نظام اجتماعی و خانوادگی در اسلام یک نوع معنویت وجود دارد که در نظام خود آن را نمیابند. بلکه در نظام خود با یک نوع از هم گسیختگی و فروپاشی مواجه هستند. از همین رو به اسلام و گرویدن به آن ترغیب می شوند.

از سوی دیگر بر جوانان ما است که به جای فرهنگ مبتذل رایج در غرب، از سنتهای اسلامی و فرهنگ انسانی خود پاسداری نمایند و خود را در عرصه های گوناگون طب، مهندسی، علوم فضایی، اقتصاد و غیره، به فنون عالی و تکنالوژی پیشرفته معاصر مجهز گردانند و همه تلاش خود را به کار بندند و از هر وسیله ممکن استفاده کنند تا به تخیلهای عالی دست پیدا نمایند.

کتابهای طالع بینی

سؤال ۵۷:

نظر جنابعالی چیست درباره کتابهایی که از برجهای فلکی و رابطه آن با طالع و احوال مردم از نگاه سعادت و شقاوت و سرنوشت زندگی آنان در دنیا سخن می گویند؟

ص: ۶۸

جواب:

چنین سخنانی اعتبار شرعی ندارد و نمی توان مطابق آنها حکم کرد؛ زیرا از نگاه شرع هیچ ارزشی ندارد.

کتابهای کفشناسی

سؤال ۵۸:

برخی از افراد به کف شناسی می پردازند و از این طریق امرار معاش می کنند و برخی از کتابفروشی ها هم کتابهایی را در این زمینه می فروشند. نظر جنابعالی در مورد کف شناسی چیست؟ آیا این مسأله ریشه و اساس علمی شناخته شده در میراث اسلامی ما دارد؟

جواب:

چنین عملی جایز نیست؛ زیرا یک نوع اخبار از غیب است و اخبار از غیب شرعاً جواز ندارد.

رابطه برخی ارقام و اعداد در قرآن کریم با اعجاز

سؤال ۵۹:

در برخی از کتاب ها می خوانیم که از ارقام و اعداد شگفت آوری سخن می گوید. از جمله در برخی از کتابها از فروپاشی اسرائیل در سال ۱۴۴۳ هجری برابر با سال ۲۰۲۲ میلادی سخن گفته شده است. مؤلفان

ص: ۶۹

این کتاب ها به قرآن کریم و پیوند دادن برخی از رویدادهای تاریخی به همدیگر استدلال می کنند و از آن جمله گفته شده که دولت اول یهود در سال ۷۲۲ قبل از میلاد از بین رفته است و پیشگویی درباره فروپاشی کشور اسرائیل در سال ۶۲۱ نازل شده است و تعداد سال ها از پیش گویی تا تأسیس دولت دوم یهود در سال ۱۹۴۸ میلادی، ۱۳۶۸ سال است و تعداد سال ها از پیش گویی تا کامل شدن دولت دوم یهود در جنگ ۱۹۶۷ میلادی و ضمیمه ساختن قدسی، ۱۳۸۷ سال است و تعداد سال ها از نزول پیش گویی تا تحقق آن، ۱۴۴۴ سال است. همچنین گفته اند که اگر به سوره «اسراء» برگردیم میبینیم که کلمه «أُولَاهُمَا» در آیه «فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا ۱» کلمه شماره ۳۸ است و کلمه «وَعْدُ» در آیه «فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ» کلمه شماره ۷۲ و کلمه «الْآخِرَةِ» کلمه شماره ۷۳ و کلمه «وَلْيَدْخُلُوا» شماره ۷۶ است. هر گاه شماره های این کلمات را به عدد ۱۹ ضرب کنیم نتایج زیر به دست می آید:

أُولَاهُمَا؛ ۳۸ * ۱۹ = ۷۲۲. این نتیجه، تاریخ از بین رفتن دولت اول یهود است. و عدد: ۷۲ * ۱۹ = ۱۳۶۸. این نتیجه، تعداد سالها از پیشگویی در سال ۶۲۱ میلادی تا تأسیس دولت دوم یهود در سال ۱۹۴۸ میلادی است.

الآخرة: ۷۳ * ۱۹ = ۱۳۶۸. - این نتیجه، تعداد سالها از نزول پیشگویی در سال ۶۲۱ میلادی تا کامل شدن دولت دوم یهودی در سال ۱۹۶۷ میلادی است.

وليدخلوا: ۷۶ * ۱۹ = ۱۴۴۴. - این نتیجه، تعداد سالها از نزول پیشگویی در سال ۶۲۱ تا سال ۲۰۲۲ میلادی است.

با دقت در این داده های ریاضی، می بینیم که صد در صد صحیح و درست است. نظر جناب شما در این مورد چیست؟ آیا این سخنان از مصادیق علم «سنین و حساب» است که در قرآن کریم آمده است: «وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَ كُلُّ شَيْءٍ فَصْلَانَهُ تَفْصِيلًا» ۱ و آیا به نظر شما این مسأله از اعجازهای عددی قرآن کریم است؟

جواب:

این مسأله هیچ ربطی به اعجاز ندارد، بلکه یک نوع تخمینات بی ارزش است و از مصادیق علم سنین و «حساب» نیست. علاوه بر این که این شخصی در محاسبه هم اشتباه کرده است؛ زیرا کلمه اولهما در آیه، با حساب از اول سوره، کلمه شماره ۳۸ نیست. همچنین باید گفت که چرا این شماره ها به عدد ۱۹ ضرب شود، نه ۲۰ یا ۱۸؟ مگر عدد ۱۹ چه خصوصیتی دارد؟ طبیعی است که جمع بین ارقام و اعداد آیات و کلمات یا حروف و ضرب آنها در یک عدد دیگر، گاهی می تواند یک نتیجه شگفت آوری داشته باشد، اما این غیر از اعجاز است.

ص: ۷۱

کنترل و سانسور پایگاه های اینترنتی

سؤال ۶۰:

آیا کنترل پایگاه های اینترنتی از سوی حکومتها جواز دارد؛ به گونه ای که ورود به سایتهای فساد اخلاقی و اباحی گری اجازه داده نشود؟ همچنین در کنار آن به برخی از پایگاه های اینترنتی اسلامی نیز اجازه داده نشود؟ معمولاً در صفحه این نوع پایگاه ها عبارت ذیل یا مشابه آن ظاهر می شود: «پایگاه های غیر مجاز» نظر جناب شما در این مورد چیست؟

جواب:

کنترل این پایگاه ها بدین صورت که به مراکز فساد اخلاقی اجازه داده نشود، وظیفه شرعی همه دولتهای اسلامی است. همچنین وظیفه هر مسلمان است که در این پایگاه ها وارد نشود. اما اجازه ندادن به سایتهای اسلامی با اسلامی بودن دولت سازگار نیست.

آزادی ادیان و مذاهب

سؤال ۶۱:

آیا حکومت این حق را دارد که قومیت یا مذهب خاصی را که از نگاه ایدئولوژی یا اندیشه و یا عادات و

ص: ۷۲

سنت ها با آن مخالف است، تحت سانسور قرار دهد، به گونه ای که به آنان اجازه ندهد که طریقه، عادات و سنت های خود در زندگی را ابراز نمایند و یا در کنار سایر فرهنگهای انسانی، دارای استقلال فرهنگی بوده و شخصیت ویژه خود را داشته باشند؟

جواب:

به مقتضای حقوق بین الملل که اصل آزادی ادیان و مذاهب را پذیرفته، هیچ دولتی این حق را ندارد و هیچ دولتی نمی تواند مذهب خاصی را بر پیروان مذاهب دیگر تحمیل کند؛ زیرا این حالت در کشور، هرج و مرج، شورش، فتنه و نفاق ایجاد می کند. اما اگر پیروان هر مذهب در مذهب و اقامه شعایر دینی خود آزاد باشند، بدون این که حق نقد مذهب دیگر را داشته باشند، در کشور ثبات و امنیت حاکم می شود.

افشای رسوایی های دشمنان اسلام

سؤال ۶۲:

نظر جناب عالی چیست در مورد افشای رسوایی های دشمنان اسلام از آمریکا و هم پیمانان آن و کسانی که در جهت آنان حرکت می کنند اعم از حکومتها یا ملتها، مخصوصاً با توجه به این که نشر رسوایی های آنان در واقعیتهای اجتماعی و در دنیای سیاست، اقتصاد، استراتژی های صنعتی و هژمونی تجارتي، می تواند ملت را با حيله ها و دسایس آنان

ص: ۷۳

آشنا گرداند؟

جواب:

این کار اشکالی ندارد اگر به صورت واقع بینانه و عینی انجام شود. بلی نسبت به ملت ها و طوایف ممکن است گاهی مفسده این عمل از مصلحت آن بیشتر باشد، مثل این که این نوع افشاگری ها به تفرقه و نفاق بیشتر بین ملت ها و فرق مسلمان منجر گردد، با این که از سوی دیگر آنچه از نگاه شارع مهم و مطلوب است، وحدت صفوف مسلمین در برابر توطئه ها و برنامه های دشمنان است.

وظیفه مسلمانان در قبال تبلیغات ضد اسلامی غرب

سؤال ۶۳:

تکلیف علما، اندیشمندان، روشنفکران و ادبای متعهد مسلمان در رویارویی با موج تبلیغات غرب به طور عام و آمریکا به طور خاص به منظور لطمه زدن به حیثیت و اعتبار اسلام و امت اسلامی چیست؟

جواب:

وظیفه همه علما، خطباء، اندیشمندان، روشنفکران و نویسندگان این است که با همه وسایل ممکن و به صورت عینی، با این توطئه های تبلیغاتی مقابله کنند و افکار گمراه کننده و اتهامات بی اساس آنان علیه اسلام را نقد نمایند و بیان کنند که دین اسلام دین صلح،

ص: ۷۴

عدالت و انسانیت بوده و با فریاد بلند خود بر ارزشی و حقوق بشر تأکید دارد، مانند این سخن خداوند «أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا»^۱، آیا واقعاً دین اسلام با این نصوصی روشن و قاطع خود ترور، تندروری و قاتلان جنایتکار را ترویج و تبلیغ می کند یا این که بر ضد همه اشکال و انواع تروریسم و تندروری است؟

حمایت از جنبشهای آزادی بخش اسلامی

سؤال ۶۴:

برخی از حکومت ها، جنبشهای آزادی بخش اسلامی را که از او طان، ارزش ها، کرامت و دین خود دفاع می کنند، حرکتهای تروریستی می خوانند. چنان که آمریکا چنین ادعایی دارد. این نوع برخورد به نفع صهیونیسم جهانی و اسرائیل تمام شده و در خدمت آنان خواهد بود. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟ آیا کسی که از دین، وطن، عرض و کرامت خود دفاع می کند، تروریست است؟ تکلیف شرعی ما در قبال این گروه از مسلمانان که پرچم جهاد و دفاع از بیضه اسلام و دفاع از دین، وطن و کرامتشان را برافراشته اند چیست؟ به نظر شما تکلیف علما،

ص: ۷۵

اندیشمندان، روشنفکران و ادبای متعهد در دادن دست یاری به این مجاهدین چیست؟ رسالت و مسئولیت نوشتاری و تبلیغاتی آنان در این موضوع چگونه باید باشد؟

جواب:

کسی که از جان، عرضی، مال و سرزمین خود دفاع می کند، تروریست نیست؛ بلکه این حق مشروع عقلایی آنان در همه ادیان آسمانی است. زیرا این یکی از اولویتهای حقوق بشر در کره زمین است. تروریست کسی است که مردم بی گناه را به شکل فجیع غیر انسانی به قتل میرساند و سرزمین دیگران را اشغال و اهالی آن را به قتل می رساند یا آواره می گرداند و به شیوه های مختلف به عرض، آبرو و عزت آنان بی حرمتی می کند.

وظیفه شرعی در قبال آنان، تأیید و مساعدت مادی و معنوی و تبلیغاتی آنان است تا حقوق مشروع خود را بازپس گیرند؛ چون این قیام آنان یک قیام دفاعی است برای دفاع از جان، عبارضی و سرزمین شان و نه جهاد و دفاع از بیضه اسلام تا وظیفه همه مسلمین این باشد که به طور مستقیم و با همه وسایل ممکن در کنار آنان وارد جهاد شوند.

ص: ۷۶

تئوری توطئه، دلایل تکقطبی شدن جهان و مسئولیت رهبران سیاسی کشورهای اسلامی

سؤال ۶۵:

بسیاری از علما، متفکرین و کارشناسان درباره موضوع «تئوری توطئه» مطالبی نوشته اند و این که توطئه بزرگی از سوی دشمنان اسلام و مسلمین شکل گرفته و شکل میگیرد. به منظور تسلط بر مقدرات امت اسلامی و اسلامستیزی در هر مکانی، به نفع جنبش صهیونیستی و شرکت های بزرگ چندملیتی و فراقاره ای که هدف آنها سلطه بر جهان از طریق اعمال سیاست تکقطبی (آمریکا) است. تکلیف شرعی علما، متفکرین، فرهنگیان و نویسندگان در رویارویی با این توطئه بزرگ چیست؟

جواب:

بر همه متفکران، روشنفکران و سیاستمداران امت است که با جدیت و دقت بیندیشند که عامل اساسی تسلط آنان بر جهان و بر مقدرات امت اسلامی چیست؟ جواب این است که عامل اساسی در چند نکته است:

عامل اول؛ ضعف دولتهای اسلامی در اقتصاد علی رغم ثروت های طبیعی موجود در سرزمینهای آنها است.

عامل دوم؛ عقب ماندگی مسلمانان در علوم معاصر، مهارتهای عالی و تکنالوژی پیشرفته است. این عقب ماندگی عامل اساسی ضعف

ص: ۷۷

آنان در اقتصاد و عدم استفاده بایسته و شایسته از ثروت های طبیعی در کشور است؛ زیرا استفاده از ثروت ها نیازمند خبرگی و مهارت های عالی و تکنالوژی پیشرفته است.

عامل سوم؛ تفرقه و اختلاف بین رهبران سیاسی کشورهای اسلامی و عدم اتحاد آنان و نداشتن موقف واحد در برابر شرق و غرب و اهتمام بیشتر به منافع شخصی و کرسی قدرت و ریاست و نه منافع عمومی است. از این رو، اگر آنان در رویکردهای عمومی سیاسی، اقتصادی و تعلیمی کشورهای خود موقف واحد می داشتند، شرق و غرب همگی کاملاً برای آنان حساب باز می کردند.

این عوامل فرصت را برای دشمنان فراهم می سازد و راه را هموار می گرداند تا در کشورهای اسلامی وارد شده و بر مقدرات امت در همه عرصه های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، تعلیمی، نظامی، امنیتی و غیره تسلط یابند. هدف از همه این اقدامات، عقب نگهداشتن کشورهای اسلامی است تا این عقب ماندگی بهانه ای برای بقای آنان و تسلط آنان بر مقدرات این کشورها باشد. طبیعی است تا زمانی که کشور از نگاه سیاسی، اقتصادی و علمی در عصر حاضر عقب مانده باشد، استقلال هم نخواهد داشت. در این صورت برای تأمین نیازمندی های خود باید بر محور غرب و شرق بچرخد و این حالت، بسیار بسیار تأسف آور است.

بدین جهت بر رهبران سیاسی کشورهای اسلامی و بر همه اهل حل

و عقد است که در مورد مسایل سرنوشت ساز ملیتهای خود در عصر حاضر، که عصر دانش و فضا است، به نیکی بیندیشند و این که تا کی کشورهای اسلامی، عقب مانده باقی بمانند. لذا بر آنان است که به حکم وجدان و مسئولیت در برابر خدا و ملت‌های شان، اولاً در همه رویکردهای شان در قبال شرق و غرب متحد شوند و موضع واحد داشته باشند. ثانیاً، در حفظ مصالح عمومی امت و کنار گذاشتن هر نوع تفرقه و اختلاف و اقدام به جلب مهارتها و تخنیک‌های عالی در همه زمینه‌ها به کشورهای شان با هر وسیله ممکن و بهره گرفتن از آن برای تحول و پیشرفت این کشورها و رساندن آنها به رتبه دنیای معاصر، اهتمام جدی و پیگیر و خستگی ناپذیر نمایند. این پیشرفت، با تأسیس انستیتوت‌ها، دانشکده‌ها و دانشگاه‌های تخصصی پیشرفته از یک سو و تشویق جوانان و اندیشمندان برای دستیابی به مهارتها و تکنیکها و تهیه همه وسایل و ابزارها و فرصتها برای آنان از سوی دیگر، امکان پذیر است.

اما جنگ و ستیزه گری آنان در مقابل دین اسلام، عامل مهم آن خواف از قوت نظام اجتماعی، خانوادگی و انسانی اسلام در همه عرصه‌ها و گسترش روزافزون آن در سطح کره زمین است. از همین رو، همیشه می‌شنویم که جوانان در آمریکا و اروپا، علی‌رغم اطلاع بسیار اندک آنان از اسلام و نظام انسانی آن، به اسلام

می‌گروند. لذا آنان با شیوه‌ها و از راه‌های مختلف با اسلام ستیزه می‌کنند تا دروازه‌ها را در برابر گسترش و توسعه آن ببندند.

با توجه به آنچه گفته شد، بر علما و متفکران و اصحاب قلم است که به نشر آگاهی اسلامی در بین مردم بپردازند و آنان را به اندیشه‌های اسلامی و فرهنگ دینی و اخلاقی و ارزشها و آرمان‌های انسانی بر ضد افکار اجنبی و تبلیغات پوچ و توطئه‌های آنان مجهز و مسلح گردانند و اندیشه‌های باطل و دروغهای آنان را به صورت عینی و واقع بینانه و قابل قبول برای مردم و به دور از شتم و دشنام نقد نمایند و نه برای یک یا دو بار، بلکه به طور مستمر و مداوم در روزنامه‌ها، مجلات و شبکه‌های ماهواره‌ای نشر کنند و مزایای دین اسلام در ابعاد گوناگون اجتماعی، فردی، خانوادگی و حقوقی و اهتمام اسلام را به طور قاطع و جدی به حفظ جان مردم و حفظ خون، عرض، اموال، کرامت و شرف آنها و تقبیح و انکار شدید ریختن خون مردم در کتاب و سنت را بیان نمایند. خداوند در قرآن کریم فرموده است: «وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا» و همچنین: «أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا». در سنت نیز متون زیادی در این رابطه آمده است. در مورد حفظ حقوق مردم، در کدام نظامی در دنیا متون قاطع تر و برنده تر از متونی که در اسلام آمده است، وجود دارد؟ آیا این دین

با این تخصص خود می تواند ترویج کننده تروریسم، افراطگرایی و تندروی باشد؟

به طور خلاصه باید گفت مبارزه با این توطئه های پلید و پوچ باید به شکل دقیق و به گونهای قابل قبول برای مردم مخصوصاً جوانان و فرهنگیان آنان باشد و این مبارزه باید توسط علما و متفکران مسلمان انجام شود نه هر فردی.

سرقت اندیشه های علمی برای پیشرفت جهان اسلام

سؤال ۶۶:

آیا برای دولتهای اسلامی، سرقت نظریات و اندیشه های علمی در عرصه های مختلف دانش و معرفت، از دانشمندان و متفکران غربی و سپس تکمیل آن و استفاده از آن در راه خدمت به امت و تمدن اسلامی جایز است؟ مخصوصاً با توجه به این که غرب نیز بسیاری از نظریات علمی را از علمای مسلمین سرقت کرده و بر مبنای آن تمدن علمی خود را ساخته و به تخنیکهای پیشرفته در دنیای طب، فارمسی، میکانیک، هیأت، علوم فضایی و سایر قلمروها دست یافته اند. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

جواب:

بلی برای دولتهای اسلامی دستیابی به نظریات و افکار علمی با

ص: ۸۱

همه وسایل ممکن مجاز است، بلکه در این عصر یک ضرورت است؛ تا جامعه اسلامی تحول یافته و به یک جامعه متمدن با فنون و تکنیک های پیشرفته در طب، مهندسی، اقتصاد، علوم فضایی و غیره تبدیل گردد.

معلومات نادرست و گمراه کننده از طریق شبکه های الکترونیکی

سؤال ۶۷:

امروزه برای کسانی که در استفاده از شبکه انترنتی مهارت دارند، مبادله اطلاعات به شیوه الکترونیکی به یک امر بسیار سهل تبدیل شده است. اما نظر جنابعالی چیست در مورد کسانی که به نشر اطلاعات غلط در علمی از علوم یا یکی از موضوعات می پردازند، به منظور این که حقایق معینی را به نفع برخی از استفاده کنندگان مثل شرکت های تولید کننده برخی از کالاها یا برخی از حکومت ها، تحریف و منقلب کنند و افکار مردم را به نفع آن ها گمراه نمایند. مثل این که برخی از شرکت ها کوشش می کنند ارزش بحث های مربوط به کشف اضرار سگریت را کم نشان دهند. یا مثل شرکت های تولید کننده دستگاه های تلفن موبایل که می خواهند بحث های مربوط به ضررهای ناشی از استفاده از این دستگاه ها برای صحت عمومی را کم اهمیت نشان دهند. همه این تلاشها توسط بحث های گمراه کننده ای

ص: ۸۲

صورت می گیرد که از طریق انترنت نشر می شود. در این مورد نظر جناب عالی چیست؟

جواب:

تحریف و نشر نادرست اطلاعات صحیح نیست. اما تقلیلی از اهمیت و ارزش بحث های مربوط به ضررهای سگریته کشیدن، تحریف و منقلب ساختن حقیقت محسوب نمیشود؛ زیرا این مباحث غالباً مبتنی بر مبالغه است. خلاصه این که نشر باطل و دروغ برای منقلب ساختن حقیقت مجاز نیست. اما کاستن از اهمیت برخی از مباحثی که غالباً مبتنی بر مبالغه است، اشکالی ندارد.

چاپ کتابهای جادوگری و احضار ارواح

سؤال ۶۸:

برخی از ناشران کتابهایی را که از جادو، شعبده، احضار ارواح و رابطه با جن و مانند آن سخن میگویند، چاپ می کنند، با این که این کتاب ها ممکن است برای بسیاری از مردم مضر هم باشد. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

جواب:

هیچ فایده ای در چاپ این کتاب ها نیست و بلکه عقلایی هم نیست. کتاب جادو، چاپ و نشر آن جایز نیست؛ زیرا از کتابهای ضلال

ص: ۸۳

محسوب می شود. تعلیم و تعلم آن حرام است و بلکه مطابق برخی روایات، جادوگر باید کشته شود. شعبده بازی، چشم بندی، احضار ارواح و رابطه با جن از امور خیالی بوده و هیچ واقعیت و عینیتی ندارد.

جهاد برای آزادی فلسطین

سؤال ۶۹:

در سالهای اخیر بسیاری از دولتهای عربی و اسلامی در سیستم آموزشی خود تغییراتی پدید آورده اند، مثل این که تمام امور مربوط به جهاد یا دعوت به آزادی فلسطین و مقاومت در برابر یهود صهیونیست را حذف کرده اند. همه اینها برای آن صورت گرفته که سیاست دوستی با آمریکا و هم پیمانانش تطبیق شود. نظر جنابعالی در مورد این نوع اقدامات این دولتها چیست؟

جواب:

دعوت به جهاد و آزادساختن فلسطین و مقاومت در برابر صهیونیست ها، وظیفه هر کسی نیست؛ زیرا این دعوت در زمان حضور باید از سوی امام (علیه السلام) صورت گیرد و در زمان غیبت هم از سوی حاکم شرع جامع شرایط که یکی از آنها اعلامیت است. پس دعوت به جهاد از سوی هر کسی صورت نمیگیرد. اما به هر صورت این دعوت چه در زمان حضور یا در زمان غیبت منوط به

ص: ۸۴

فراهم بودن شرایط و ابزارها و نهایتاً پیروزی آن است. بلی بر هر مسلمانی واجب است از جان، مال، عرض و سرزمین خود در مقابل تهاجم دشمن با هر وسیله ممکن دفاع کند، مشروط بر این که قادر به دفاع باشد و گرنه چیزی بر او واجب نیست.

همکاری فرهنگیان و متفکران با حکومتها

سؤال ۷۰:

برخی از فرهنگیان و متفکران، عاشق طلا- و مالی هستند که حکومت ها به آنها می دهند تا قلم آنان را در خدمت منافع و سیاستهای خود استخدام کنند. نظر جنابعالی در مورد این نوع اجراءات حکومتها از نگاه شرعی چیست؟ همچنین نظر شما درباره این دسته از فرهنگیان و متفکران که هرچند بر ضد منافع ملتها و مسایل سرنوشت ساز، در آغوش حکومت ها می آرند، چیست؟

جواب:

هرگاه هدف آنان در پناه بردن به آغوش حکومتها، خدمت به ملیتهای مسلمان و منافع عمومی و مسایل مشروع و سرنوشت سازشان باشد و در عین حال خدماتی را به حکومت و سیاست آن نیز انجام دهند، کار نیکی است و مانعی ندارد، مشروط بر این که این خدمات مشروع بوده و از دیدگاه شارع مانعی نداشته باشد. خلاصه این که در اصل کارمند حکومت شدن مانعی وجود

ص: ۸۵

ندارد، در صورتی که وظیفه ای که به دوش می گیرد یک عمل مجاز و مشروع باشد. بلکه می توان گفت گاهی این وظیفه ممکن است لازم و ضروری باشد، در حالی که این شخصی کار دیگری که به وسیله آن زندگی و امرار معاش کند نداشته باشد. بلی! جایز نیست که از وظیفه حکومتی خود سوء استفاده کرده و آن را وسیله ظلم بر مردم قرار دهد.

حکم ارتداد برخی از نویسندگان

سؤال ۷۱:

در رسانه ها هر از چندی خیر از تعقیب عدلی و محاکمات برخی از نویسندگانی است که متهم به اهانت به اسلام یا ذات الهی و یا تعرض به پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا یکی از ائمه (علیهم السلام) می شوند و برخی از محاکم حکم کفر این افراد و جدایی بین آنان و همسرانشان را صادر می نمایند. نظر فقه جعفری در این نوع مسایل چیست؟ آیا واقعاً این نوع افراد با ارتکاب چنین اعمالی در کتابهای خود، در حکم کافر هستند؟

جواب:

معیار در کفر و ارتداد تنها انکار توحید و رسالت است. اما انکار ضروریات با التفات به این که انکار آن مستلزم تکذیب رسالت پیامبر می شود، کفر محسوب میشود. معیار کفر و ارتداد همین است و به علت و سبب دیگری اثبات نمی شود. اما حکم مرتد این است که

ص: ۸۶

اگر ارتداد فطری باشد بدین معنی که پدر و مادر شخص مرتد یا یکی از آن دو مسلمان باشد، قتل مرتد واجب می شود و همسر او جدا شده و عده وفات می گیرد و اموال او نیز بین ورثه تقسیم می گردد. اما اگر مرتد ملی باشد، هرگاه در خلال سه روز توبه نماید، مشکلی وجود ندارد و گرنه در روز چهارم کشته میشود و اموال او با ارتداد از دست او نمی رود و عقد بین او و همسرش خود به خود فسخ می شود. در این حالت اگر همسرش مدخوله باشد، عده طلاق می گیرد.

تماشای برنامه های مد برای زنان

سؤال ۷۲:

برخی از رسانه ها مثلی روزنامه ها، مجلات، ماهواره ها و رسانه های شنیداری و دیداری، برنامه های زنانه را برای عامه مردم به نمایش میگذارند. این برنامه ها متمرکز بر مُد لباس، آرایش، رقص، عطریات و مانند آن می باشد. اما از فرهنگ زن و تعهدات او در این رسانه ها خبری نیست. نظر جنابعالی در این موارد چیست؟ آیا برای زن مسلمان جایز است که این نوع برنامه ها را در روزنامه ها یا ماهواره ها و یا سایتهای انترنتی تعقیب کند؟ با توجه به این که این برنامه ها توهین به زن بوده و یک فرهنگ غلطی را که در درجه اول در خدمت دشمنان اسلام است، ارایه می کند.

ص: ۸۷

جواب:

تعقیب و تماشای این برنامه‌ها برای زن، در صورتی که در سلوک و اخلاق او تأثیر منفی گذاشته و موجب انحراف او گردد، جایز نیست. اما اگر چنین تأثیری نداشته و وجود آن مانند عدم آن باشد و بلکه موجب ازدیاد صلابت او و ایمانش به اسلام و فرهنگ ارزشمند انسانی آن شود، اشکالی ندارد. زنان زیادی در کشورهای اسلامی و غیر اسلامی وجود دارند که در ایمان خود به خداوند و اعتقاد به اسلام و فرهنگ خود، محکم و پایدار هستند و چنین برنامه‌های فریبنده دنیوی و فیلمهای مبتذل بی‌حیایی و بی‌شرمی نه تنها تزلزلی در آنان ایجاد نمی‌کند، بلکه به ایمان و صلابت آنان می‌افزاید.

جوایز نقدی حکومتها برای مبتکرین

سؤال ۷۳:

نظر جنابعالی چیست درباره جوایز نقدی عینی که برخی از حکومت‌ها یا مقامات رسمی یا مؤسسات فرهنگی برای مبتکرین از علما، متفکران و نویسندگان اعطا می‌کنند؟ با توجه به این که اکثر این مقامات این جوایز را به شرطی می‌دهند که اندیشه و رویکرد این مبتکران با سیاست‌ها و رویکرد آنان، مطابقت و توافق داشته باشد. اما کسانی که در خدمت ملت

ص: ۸۸

و مسایل سرنوشت ساز آن بوده و به جهاد و مقاومت در برابر دشمنان خدا و پیامبر دعوت می کنند، از فهرست مبتکران حذف میشوند؛ زیرا دارای افکاری مغایر با سیاست دولت هستند و چه بسا که این گروه از مبتکران و نوآوران به عنوان طرفداران افراطگرایی یا حتی منسوب به تروریسم یاد میشوند. نظر جناب شما درباره این عمل حکومتها چیست؟ و تکلیف شرعی این گروه از نویسندگان و نوآوران که در مقابل اغراهای دنیوی سر خم نمی کنند و از اصول خود تنازل نمی نمایند چیست؟

جواب:

اعطای جایزه برای اندیشمندان و نوآوران، مشروط بر این که افکار و نوآوری های آنان باید در خدمت منافع حکومتها و سیاستهای آن ها باشد، یک عمل غیر عقلانی و غیر منطقی است و برای مصالح امت و کشور هیچ سودی ندارد. منشأ چنین وضعیتی این است که نگاه این نوع حکومتها، تنگ نظرانه است و آنان تنها منافع شخصی خود را در نظر میگیرند و گرنه با توجه به جایگاه آنها، مسئولیت آن ها اعطای پاداش و جایزه برای هر متفکر و نوآور است، اعم از این که افکار و ابداعات او با سیاست حکومت موافق باشد یا نه؛ زیرا کار این مبتکران در عرصه دانش، نوآوری و پیشرفت به نفع امت است.

خلاصه این که بر همه حکومتهای اسلامی است که در مورد تشویق اندیشمندان و مبتکران و تهیه وسایل مادی و معنوی برای

ابتکارات و نوآوری های آنان در عرصه های گوناگون علمی، به جدیت عمل کنند؛ زیرا حکومت ها با این عمل خود نه تنها برای امت بلکه برای خود نیز خدمت بزرگی را انجام می دهند. همچنین بر اندیشمندان و مبتکران امت است که در برابر حکومت های جائز از اصول اساسی خود تنازل نکنند و به این اصول و ارزش ها، ایمان راسخ داشته باشند و همه ی تلاش و کوشش خود را با هر وسیله ممکن برای نوآوری و خلق اندیشه در قلمروهای مختلف علمی و تخیلی به عنوان خدمت به امت به کار ببندند. همچنین با این نوع حکومت ها درآمیزند، ولی با حکمت و موعظه حسنه و بیان اشتباهات آن ها با زبان خوش و سخن منطقی و قابل قبول و بیان این که هر نوع اندیشه و نوآوری صرفاً به این دلیل که موافق با منافع محدود و تنگ آنها نیست، هرچند در خدمت مردم و جامعه هم باشد، تروریستی و افراطگرایی شمرده نمی شود.

خریدن موضوعات و افکار از نویسندگان دیگر

سؤال ۷۶:

برخی از نویسندگان که آنان را نویسندگان بزرگ می نامند، در بسیاری از حالات در نشر کتاب های شان، بر خرید موضوعات و افکار از نویسندگان کوچک - که درمانده و اکثرشان از فقرا هستند - متکی هستند. این

ص: ۹۰

نویسندگان، موضوعات و افکار را از دیگران می‌گیرند و با ویرایش آن آماده نشر می‌سازند. روزنامه‌ها و مجلات از این حالت در بسیاری از کشورها خبر داده‌اند. نظر جنابعالی درباره این حالت اگر در جوامع عربی و اسلامی ما بزرگ و فراگیر شود چیست؟ آیا این حالت، خطری بر وضعیت فرهنگی و فکری ما نخواهد بود، به گونه‌ای که کسی که هیچ شایستگی ندارد، به صدر و مقام بالا صعود می‌کند، در حالی که ابتکار کننده حقیقی تحت خط فقر و نیازمندی دست و پا میزند و از نوآوری و ابتکار خود هیچ بهره‌ای نمی‌برد؟

جواب:

بلی! این حالت خطر بزرگی برای جامعه است؛ زیرا موجب عقب ماندگی می‌شود. از همین رو، بر دولت اسلامی و مقامات مربوطه است که اندیشمندان و نوآوران را با همه وسایل ممکن برای ابتکار و اختراع تشویق کنند، تا همواره یک گام به پیش حرکت کنند. اما عمل خریدن موضوعات و افکار از نویسندگان، در ذات خود جایز است و اشکالی ندارد.

تکلیف شرعی نویسندگان در شرایط فعلی عراق

سؤال ۷۵:

به نظر جناب شما تکلیف شرعی که باید نویسندگان بدان متعهد باشند، در شرایط فعلی که امت با یک نقطه عطف تاریخی مواجه است، مخصوصاً

ص: ۹۱

در عراق و اشغال آمریکایی - بریتانیایی، و آنچه در این کشور می گذرد، چیست؟

جواب:

وظیفه علما، فرهنگیان و اندیشمندان و بلکه همه اقشار و طوایف مردم در شرایط فعلی اتحاد، توحید صفوف، توحید کلمه، دعوت به آرامش، ثبات و امنیت، دوری از هر چیزی که موجب فتنه و آشوب در کشور شود، وارد نشدن در مسایل فتنه انگیز و فسادآمیز، همبستگی، همگرایی و وفای در برابر توطئه ها و برنامه های دشمنان است. تنها در این صورت مردم، به پایان دادن به اشغال و رسیدن به استقلال، قادر خواهند شد نه با تفرقه و آشوب و روشن کردن آتش فتنه دست زدن به آشوب و فتنه و تفرقه، بهانه ای برای بقا و دوام اشغال و نرسیدن به استقلال خواهد شد؛ زیرا اشغال بر مردم تحمیل شده، نه خواسته آنان بوده و نه ختم آن به خواست آنان خواهد بود و در آغاز هم در جهت نفع آنان نیامده است. بلکه تنها به خاطر منافع خود اشغالگر، این حالت ایجاد شده است. نباید فراموش کرد که مردم باید قدر این نعمت آزادی را که بدون اختیار و به طور قهری ایجاد شده، بدانند و از این نعمت استفاده کنند، نه این که آن را وسیله ای برای آشوب و هرج و مرج در کشور قرار دهند. در غیر این صورت، خدمت بزرگی به اشغالگر کرده و زمینه بقا و دوام آن را در کشور فراهم خواهند ساخت.

ص: ۹۲

انتساب دیوانهای شعر به ائمه (علیهم السلام)

سؤال ۷۹:

نظر جناب عالی راجع به دیوانهای شعری که به ائمه (علیهم السلام) نسبت داده می شود، چیست؛ مثل دیوان شعر منسوب به امام علی (علیه السلام)، دیوان شعر منسوب به امام حسین (علیه السلام) و دیوان شعر منسوب به امام هادی (علیه السلام)؟ نسبت دادن این دیوانها به ائمه (علیهم السلام) تا چه حد صحت دارد؟

جواب:

این نسبت، ثابت نشده است.

توهین و تکفیر نسبت به مذهب شیعه و شیعیان

سؤال ۷۷:

تعداد زیادی از کتابها، جزوه ها و نشریاتی که در کتابفروشی های مختلف در کشورهای عربی و اسلامی فروخته می شود، پر است از توهین، مذمت و تکفیر نسبت به شیعیان و مذهب شیعه، در حالی که این حکومت ها چاپ پاسخ های علمای شیعه بر این کتاب ها را هم اجازه نمی دهند. همچنین حتی وارد شدن کتابهای مشتمل بر رد آنها را هم اجازه نمی دهند. نظر جناب عالی در مورد عمل این حکومتها چیست؟ و تکلیف شرعی ما در قبال این پدیده چه می باشد؟

جواب:

ص: ۹۳

وظیفه در برابر این پدیده، دفاع از مذهب به صورت مسالمت آمیز، منطقی و بدون تقبیح و محکوم کردن است؛ زیرا تقبیح و برخورد تند، منشأ فتنه و باعث تحریک احساسات دیگران می‌گردد. اگر چاپ و نشر در داخل آن کشور امکان نداشته باشد، در کشور دیگر چاپ گردد و به هر وسیله ممکن دیداری و شنیداری نشر گردد.

استفاده از سمبولهای تمدنها و ادیان دیگر در ادبیات

سؤال ۷۸:

برخی از شاعران و نویسندگان در سروده های شعری و آثار داستانی خود از سمبولهای تمدنها و ادیان دیگر که برخی از آنها ادیان شرک و الحادی نیز می باشد، استفاده می کنند. هنگامی که اعتراض می شود، پاسخ آنان این است که این عمل از باب تعامل و ارتباط و گفتگوی تمدنها و فرهنگ های انسانی با همدیگر است؛ ولی هنگامی که خواننده، این تولیدات شعری و داستانی را می خواند تحت تأثیر این سمبولها قرار می گیرد و چه بسا ممکن است این تأثیرات جنبه منفی هم داشته باشد. زیرا تحت تأثیر فرهنگ ها و افکار مغایر با افکار اسلامی مبتنی بر توحید، قرار خواهند گرفت. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

جواب:

هرگاه این اشعار تأثیرات منفی داشته باشد، سرودن آن جایز نیست.

ص: ۹۴

تهیه رساله دانشگاهی توسط کسی دیگر

سؤال ۷۹:

برخی از محصلین تحصیلات عالی در دانشگاه‌ها در آماده کردن رساله (تز) های دانشگاهی خود، با نویسندگان دیگری توافق می‌کنند تا این رساله‌ها را در مقابل مبلغ پول، نوشته و آماده کنند و سپس آنان بعد از این که برای آمادگی دفاع، رساله تهیه شده را به دقت خواندند و مطالعه کردند، به این عنوان که خود آن را تهیه کرده‌اند، به مقامات مربوطه دانشگاه تقدیم می‌کنند و بعد هم با دروغ و تزویر به درجه ماستری یا دکتری نایل می‌شوند. نظر شریعت در مورد این دانشجویان چیست؟ همچنین نظر شریعت در مورد کسی که رساله دانشگاهی را به نیابت از دیگری تهیه کرده چیست؟

جواب:

این عمل جایز نیست. چنان که عمل کسی که به نیابت از دیگری به نوشتن رساله می‌پردازد، نیز جایز نیست.

خریداری کتابهای ادیان دیگر

سؤال ۸۰:

آیا برای مسلمان جایز است که کتابهای آسمانی ادیان دیگر غیر از اسلام را علی‌رغم وجود تحریف و تزویر در آنها خریداری کند؟

ص: ۹۵

جواب:

بلی! جایز است و اشکالی ندارد. وجود تحریف و تزویر مانع جواز خریدان نیست.

نقل حدیث بدون اطمینان از صحت سند

سؤال ۸۱:

آیا برای نویسنده یا استاد جایز است که به حدیثی از احادیث پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا ائمه (علیهم السلام) استشهاد کند، بدون این که درباره عبارت حقیقی آن متیقن باشد، به گونه ای که نقل به معنی نماید و در عین حال به پیامبر یا یکی از ائمه (علیهم السلام) نسبت دهد؟

جواب:

استشهاد به آن جایز است به عنوان این که در فلان کتاب روایت شده است و به عنوان این که سخن پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا یکی از ائمه (علیهم السلام) است جایز نیست، مگر این که در باره صحت سند آن مطمئن شود.

نقل به معنای آیات قرآن

سؤال ۸۲:

درباره آیات قرآن کریم چطور؟ آیا نویسنده یا کنفرانس دهنده یا سخنران می تواند بدون اطمینان از ناص حقیقی آیه قرآن، مضمون و

ص: ۹۶

معنای آن را نقل کند و این نقل به معنا را یادآوری هم کند؟ اگر اصلاً یادآوری هم نکند چطور؟

جواب:

استشهاد به عنوان آیه قرآن، بدون اطمینان از ناص حقیقی آن جایز نیست.

ترجمه نادرست قرآن کریم

سؤال ۸۳:

نظر جناب عالی چیست درباره ترجمه قرآن کریم به زبانهای خارجی توسط مترجمان غیر ماهر و ناوارد که گاهی در ترجمه مرتکب خطا هم می شوند، به گونه ای که برخی از معانی قرآنی را طوری نقل می کنند که معنای حقیقی آیات را انتقال نمی دهد. اگر این کار غیر عمدی باشد نظر جناب عالی چیست؟ اگر مترجم از روی عمد و به منظور گمراه ساختن یا تحریف کلام خداوند این کار را انجام داده باشد، چه حکم دارد؟

جواب:

ترجمه برای افراد غیر ماهر و ناوارد که بدانند در ترجمه مرتکب خطا می شود، به گونه ای که مناسب شأن قرآن و صدور آن از جانب خداوند نباشد، جایز نیست. اما اگر ندانند که خطا می کند و یا این که خطا جزئی باشد اشکال ندارد. اما اگر تحریف و تفسیر به غیر معنای اصلی، از روی عمد و از قصد باشد جایز نیست.

ص: ۹۷

چاپ قرآن در چاپخانه غیر مسلمان

سؤال ۸۴:

آیا چاپ قرآن شریف در چاپخانه ای که مالک یا کارکنان آن غیر مسلمان باشد، چه در کشورهای اسلامی یا غیر اسلامی، جواز دارد؟

جواب:

بلی! جایز است و اشکالی ندارد، مشروط بر این که از نگاه عرف اهانت به قرآن شمرده نشود.

گذاشتن قرآن کریم در قفسه کتاب یا بر کرسی

سؤال ۸۵:

آیا گذاشتن قرآن به عنوان یک کتاب مقدس آسمانی، در قفسه کتاب در کنار کتابهای دنیوی جایز است؟ آیا این یک نوع اهانت به کتاب خداوند نیست؟ نظر جنابعالی چیست در مورد کسی که قرآن را روی کرسی خاص می گذارد، به طور دائمی در کنار مصلاهی که معمولاً در منزل خود در آنجا نماز می گذارد، با توجه به این که مصلی و کرسی قرآن در روی زمین قرار دارد؟

جواب:

بلی! جایز است و این اهانت به قرآن شمرده نمی شود. همچنین گذاشتن قرآن بر روی کرسی خاص اشکالی ندارد.

ص: ۹۸

چاپ قرآن با کامپیوتر توسط شخص جنب

سؤال ۸۹:

آیا چاپ قرآن توسط شخص جنب، با دستگاه کامپیوتر و بدون لمس نوشته ورقی که با این دستگاه چاپ می شود، جایز است؟

جواب:

بلی! چاپ قرآن کریم با دستگاه کامپیوتر جایز است.

تفسیرهای نادرست قرآن کریم

سؤال ۸۷:

هر از چند گاهی در کتاب های عامه، تفسیرهای ارتجالی و بدون مطالعه را در مورد آیات قرآن یا حدیث شریف می خوانیم که هیچ مستند علمی نداشته و از نگاه موازین علمی، تفسیرهای نادرست و خطا می باشند. آیا بر کسانی که توانایی علمی دارند واجب است که این نوع نوشته ها را نقد و رد کنند و با ذکر خطاهای آنها، به تفسیر مشهور و احادیث پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت (علیهم السلام) و به آنچه موافق عقل و اجماع باشد، ارجاع دهند؟

جواب:

رد و نقد این نوع نوشته ها واجب نیست، بلکه گاهی این رد و نقلها موجب مفسده می شود.

ص: ۹۹

استفاده از متد شک در مطالعات قرآنی

سؤال ۸۸:

نظر جنابعالی چیست درباره «متد شک» در مباحث علمی؛ بدین ترتیب که پژوهشگر طرح موضوعات علمی را به خاطر روشن نبودن مسأله و یا عدم یقین کامل، با شک و تردید و طرح سؤالهای منطقی آغاز میکند و سپس به تدریج جستجو را ادامه می دهد تا به حقیقت موضوع نایل گردد؟ آیا می توان از این متد در مطالعات قرآنی نیز استفاده کرد، مثل بررسی برخی از حقایق طبیعت که قرآن به آنها اشاره کرده و علم هم هنوز به بحث درباره آنها ادامه می دهد؟

جواب:

استفاده از این روش اشکالی ندارد. ولی نمی تواند آنچه را که از طریق مطالعه، پژوهش، حدس و اجتهاد به آن می رسد، به خداوند متعال نسبت دهد.

علم جدید و مسایل غیبی

سؤال ۸۹:

قرآن کریم به پاره‌های از مسایل مربوط به مرگ مانند: روح، قبض روح در حال مرگ، عالم برزخ، روز نشر، قیامت و غیره اشاره کرده است. آیا بحاث در این مسایل برای علم جدید به طور مطلق و دائمی محال است یا این که از نگاه عقلی بحث درباره آنها امکان پذیر است؟

ص: ۱۰۰

جواب:

بلی! برای علم جدید محال است که به این مسایل دست پیدا کند؛ زیرا این مسایل از امور غیبی است که جز خداوند یا کسی که خداوند بخواهد مانند پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، از آنها آگاهی ندارد.

ذکر منبع و سند حدیث

سؤال ۹۰:

شهرت صحت بسیاری از احادیث باعث شده که بسیاری از نویسندگان به راویان آنها اشاره نکنند و در این رابطه برخی از علمای عامه بر برخی از نویسندگان شیعه خرده میگیرند که چرا منبع و سند حدیث را ذکر نمی کنند و تنها به ذکر متن اکتفا می نمایند؟ به نظر جنابعالی آیا ذکر منبع و سند واجب است یا این که ذکر منبع کافی است؟

جواب:

هرگاه ذکر منبع و سند، فایده و اثر مثبت داشته باشد، باید نویسنده آن را ذکر کند.

عدم ثبوت صحت برخی روایات

سؤال ۹۱:

در برخی از احادیث آمده است که هر کس یک بیت شعر درباره

ص: ۱۰۱

پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا ائمه (علیهم السلام) بنویسد، یک خانه در بهشت به او داده می شود. صحت این نوع احادیث در چه حد است؟

جواب:

صحت این احادیث به اثبات نرسیده است. ولی عمل به آنها به عنوان رجاء اشکال ندارد.

سؤال ۹۲:

روایاتی، از «ملاحم و فتن» یعنی جنگ ها و آشوبها در تاریخ سخن می گوید. صحت این روایات در چه حد است؟ آیا آنها در میراث اسلامی ما ریشه و اساسی دارد؟

جواب:

این مسأله در میراث اسلامی ما اساس و بنیادی ندارد و روایات وارده در این موضوع، بی اساسی است.

سؤال ۹۳:

نظر جناب شما در مورد انتساب خطبه «البیان» به امام علی (علیه السلام) چیست؟

جواب:

نسبت این خطبه به امام امیرالمؤمنین (علیه السلام) صحت ندارد.

ص: ۱۰۲

سؤال ۹۶:

برخی از نظریاتی ظهور کرده که در مورد مظلومیت حضرت فاطمه زهرا (س) تردید کرده اند. بر این نظریات نقدها و ردهای زیادی نوشته شده که برخی از آنها به حد تحقیر، توهین، دشنام، ابله خواندن و حتی تکفیر هم رسیده است. نظر جناب عالی در این مورد چیست؟

جواب:

تکفیر جایز نیست مگر در صورت انکار توحید یا رسالت و یا انکار آنچه به انکار و تکذیب رسالت منجر شود، مشروط بر این که به این ملازمه، التفات و آگاهی وجود داشته باشد و گرنه موجب کفار نمی گردد. اما در مظلومیت حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) بعد از رحلت پدرش از نگاه روایات و تاریخ، هیچ شک و شبهه ای وجود ندارد. ولی اختلاف و مناقشه در این مساله و دشنام، شاتم، تقبیح و محکوم کردن ها، برای شیعیان سودی جز تفرقه ندارد و تنها دشمنان از آن سود میبرند. این نوع مسایل باید با شیوه حکیمانه و با موعظه حسنه حل شود، نه با مشاجره و تقبیح و توهین، در غیر این صورت، مسایلی، بیشتر پیچیده خواهد شد. در این مورد باید اطراف قضیه به یک راه حل برسند و تنها هدف همه، هم خدمت به مذهب

ص: ۱۰۳

عدم ثبوت صحت برخی از روایات مربوط به عاشورا

سؤال ۹۵:

در برخی از کتاب ها، درباره برخی از روایات مربوط به سیره امام حسین (علیه السلام) و برخی از رویدادهای روز عاشورا مثل ازدواج قاسم بن الحسن (علیه السلام) با سکینه دختر امام حسین (علیه السلام) اظهار تردید شده است. نظر جنابعالی درباره این بحث ها به طور کلی و در خصوص ازدواج قاسم با سکینه چیست؟

جواب:

صحت ازدواج قاسم با سکینه ثابت نشده است. اما قضایا و رویدادهای عاشورا با همه خصوصیات آن ممکن است همگی مطابق واقع باشد. ولی برخی از این خصوصیات از طریق روایات صحیحه به ما نرسیده است؛ نقل آنها به قصد رجاء اشکال ندارد.

تکلیف دانشجویان در غرب در برخورد با بی حجابی

سؤال ۹۶:

دانشجویان ما که در غرب مشغول تحصیل هستند، با بسیاری از مشکلات و از آن جمله برخورد با بی حجابی مواجه هستند. این پدیده در غرب به عنوان یک امر طبیعی تلقی میشود و مظاهر آن در هر مکان و حتی در

ص: ۱۰۴

کتاب های آموزشی دیده می شود. تکلیف شرعی دانشجویان ما در چنین حالاتی چیست؟

جواب:

نه تنها عکس زنان در کتاب بلکه حتی نگاه به زنان بیحجابی که اگر منع شوند، عمل نخواهند کرد، از نگاه شرع مجاز است، مشروط بر این که این نگاه از روی شهوت نباشد.

ضرورت اعلام خطا برای نویسنده

سؤال ۹۷:

هر گاه نویسنده ای بفهمد که در یکی از موضوعات خود که در کتاب، مجله و یا روزنامه ای نشر شده، اشتباه کرده است، تکلیف شرعی او چیست؟ آیا بر او شرعاً واجب است که خطای علمی خود را اعلام کند؟ مخصوصاً اگر این خطا باعث ضرر برای دیگران شود؟

جواب:

اگر خطا در بررسی نظریات علمی باشد، اعلام آن واجب نیست. اما اگر خطا در مسایل عملی باشد مثل این که فقیه در فتوای خود اشتباه کند مانند این که به جواز چیزی فتوادهد که در واقع واجب یا حرام باشد، یا این که فتوا به وجوب دهد و در واقع حرام باشد و یا بالعکس؛ در این حالت لازم است که در صورت امکان، خطای خود را برای مردم اعلام کند. ولی اگر فتوا به وجوب یا حرمت دهد و

ص: ۱۰۵

در واقع مباح باشد، اعلام واجب نیست. همچنین پزشک اگر خطا کند و بداند که خطای او به ضرر قابل توجه و یا به هلاکت کسی منجر میشود، باید اعلام کند و خطای خود را جبران نماید.

نشر عکس نویسنده زن در کنار مقاله وی

سؤال ۹۸:

نظر جناب عالی چیست در مورد نشر عکس زن نویسنده یا ادیب در کنار مقاله یا موضوع ادبی او در روزنامه ها و مجلات در کشورهای اسلامی، به گونه ای که عکس با حجاب باشد؟

جواب:

در صورتی که با حجاب باشد، اشکال ندارد، ولی کار خوبی نیست.

تلخیص و ساده سازی کتابهای آیت الله فیاض

سؤال ۹۹:

آیا اجازه می فرمایید که برخی از کتابهای جناب عالی برای استفاده خوانندگان جوان، مختصر و ساده شود یا این که لازم است اجازه گرفته شود و با یکی از نمایندگان ها یا یکی از وکلای شما هماهنگی به عمل آید؟

جواب:

در صورتی که فایده دینی داشته باشد، اشکال ندارد و به اجازه

ص: ۱۰۶

خاص ما احتیاجی نیست؛ ولی باید تحت نظریکی از وکلای ما صورت گیرد.

عکس و مجسمه ذی روح

سؤال ۱۰۰:

آیا شرعاً عکس کامل گرفتن از ذی روح و نشر آن در مجله، روزنامه یا کتاب جایز است؟

جواب:

تصویر ذی روح به نظر ما جایز است. اما ساختن مجسمه آن جایز نیست.

ساختن رنگ از ماده نجسی

سؤال ۱۰۱:

آیا ساختن رنگ از ماده نجسی جایز است؟

جواب:

اشکال ندارد. نهایت این که رنگ نجس باقی میماند، اگر عمل صناعت رنگ، استحاله شمرده نشود.

الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهیرین

ص: ۱۰۷

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

